

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Διπλωματική εργασία με θέμα: Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Κέρκυρα

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: Πανάρετου Ιωάννα- Φρειδερίκη Α.Μ 4154

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Δρ. Δήμου Ειρήνη

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2006

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε ολόκληρη την Ελλάδα και ειδικότερα στα νησιά του Ιονίου όπως η Κέρκυρα η πορεία του τουρισμού τα τελευταία χρόνια είναι κάπως πρόχειρη, ανοργάνωτη και περιστασιακή, ενώ η ανάπτυξη έχει στηριχθεί μόνο στο ένστικτο των επιχειρηματιών και την πολύ καλή φιλοξενία των Ελλήνων. Η πολιτεία αδυνατώντας να στηρίξει κάποιο πρόγραμμα που θα βοηθούσε στην τουριστική ανάπτυξη και οικονομική άνθηση παράμενε θεατής στην ιδιωτική πρωτοβουλία των επιχειρηματιών. Τα περισσότερα έργα υποδομής της τουριστικής ανάπτυξης οφείλονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Στο πολύ πρόσφατο παρελθόν η πολιτεία σε συνεργασία με την Ε.Ε έχει δώσει κάποια επιπλέον κίνητρα σε ανθρώπους που σκέφτονται να επενδύσουν στον τουρισμό.

Το φυσικό περιβάλλον που διαθέτει η χώρα μας ήταν η αφορμή για να έρθουν οι πρώτοι τουρίστες και να λατρέψουν τη χώρα μας. Οι παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα είναι επιπλέον κίνητρα για να επισκεφθούν την χώρα μας. Η εξέλιξη των τελευταίων ετών και η μεταστροφή των αναγκών των τουριστών προς υπηρεσίες υψηλής ποιότητας όπως και ανάπτυξης που δεν βλάπτει το περιβάλλον έχουν οδηγήσει τον ελληνικό τουρισμό όχι σε τόσο ανταγωνιστικό επίπεδο όσο στο παρελθόν.

Η σημερινή εποχή απαιτεί υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού. Άμεσοι στόχοι είναι η βελτίωση των υπαρχουσών υποδομών όπως και η δημιουργία νέων.

Ο τουρισμός είναι μία σύνθετη έννοια που περικλείει μέσα της τις αεροπορικές εταιρείες, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, τα μπαρ, τα τουριστικά γραφεία που διαμορφώνουν όλα μαζί ένα προϊόν. Με το πέρασμα των ετών εξελίσσεται όπως όλα τα πράγματα σύμφωνα με τις προτιμήσεις και ανάγκες των ανθρώπων. Η τάση της σημερινής εποχής για ανακάλυψη νέων τουριστικών προορισμών είναι επιτακτική ανάγκη.

Τα δεδομένα τόσο του διεθνούς όσο και του ευρωπαϊκού τουρισμού αλλάζουν ραγδαία. Η μετάβαση στο ευρώ, η τρομοκρατία, η οικονομική ύφεση, οι αλλαγές στην καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών, η εμφάνιση νέων προορισμών και αγορών, οι νέες μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται, οι αλλαγές στα κανάλια διανομής του τουριστικού προϊόντος, οι νέες τεχνολογίες είναι ορισμένα από αυτά που συμβαίνουν και έχουν αλλάξει και θα εξακολουθούν να αλλάζουν τα δεδομένα με τα οποία αναπτύσσονταν ο τουρισμός μέχρι σήμερα. (travel daily news, 2003).

Ο μαζικός τουρισμός είναι η τάση που έχει επικρατήσει σε παγκόσμια κλίμακα τα τελευταία τριάντα χρόνια. Η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση αφού το προϊόν που προσέφερε ήταν ο «ήλιος και η θάλασσα».

Στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται αναφορά στην Κέρκυρα και παρουσιάζονται διεξοδικά πολλές περιοχές της ιδιαίτερης ομορφιάς και τουριστικής σημασίας. Η πόλη, η οποία αποτελεί ένα ζωντανό μουσείο, τα ιστορικά μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία είναι στις πρώτες προτιμήσεις των τουριστών. Από την μυθολογία είναι γνωστό από τον Οδυσσέα ως το νησί των Φαιάκων. Η παρουσίαση αυτή έχει σαν στόχο να αναδείξει τις δυνατότητες που έχει σαν νησί να δεχθεί όλων των μορφών τουρισμού. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ο κύριος στόχος των φορέων που εμπλέκονται στον τουρισμό.

Η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης στην Κέρκυρα για τον τουρισμό που ακολουθεί, δείχνει το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται ο κερκυραϊκός τουρισμός. Ο μαζικός τουρισμός δεν αποδίδει όσο στο παρελθόν και η ανάπτυξη νέων μορφών είναι γεγονός.

Η συνεχόμενη σμίκρυνση της τουριστικής περιόδου είναι χαρακτηριστικό του ελληνικού τουρισμού και έχει αρνητικά αποτελέσματα τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στο ανθρώπινο δυναμικό που χάνει πρόωρα την δουλειά του. Η αναζήτηση

νέων τουριστικών αγορών που έχουν και άλλα ενδιαφέροντα πέρα από τον ήλιο και την θάλασσα είναι η νέα τάση στον παγκόσμιο τουρισμό. Χρέος της πολιτείας είναι να βοηθήσει παραχωρώντας δάνεια με πολύ χαμηλά επιτόκια και δίνοντας προνόμια. Τα κοινοτικά προγράμματα είναι μία ακόμη βοήθεια σε αυτούς που προσπαθούν να κάνουν άνοιγμα στον τουρισμό.

Παρακάτω αναφέρεται η ικανότητα που έχει η Κέρκυρα να αναπτύξει διάφορες μορφές τουρισμού όπως πολιτιστικό, θρησκευτικό, μορφωτικό, αθλητικό, αλλά και άλλες μορφές φιλικές προς το περιβάλλον που αποδίδουν εξίσου ίσως και παραπάνω από οικονομικής άποψης. Η φυσική υποδομή με βασικό στοιχείο το φυσικό πλούτο και περιβάλλον έχει ανακτήσει ιδιαίτερη σημασία για την προσέλκυση τουριστών και είναι πλεονέκτημα έναντι άλλων ανταγωνιστριών χωρών.

Οι άνθρωποι με τον αυθορμητισμό, το χαμόγελο, την εφευρετικότητα και την φαντασία τους κατάφερναν όλα αυτά τα χρόνια να κάνουν τους ξένους να νιώθουν πολύ όμορφα στις διακοπές τους. Ο πολιτισμός είναι ένας από τους λόγους που επισκέπτονται την χώρα μας μέσα από την μυθολογία και την ιστορία μας.

Η τεχνητή και η τουριστική υποδομή είναι η υποδομή των νέων εποχών που έχουν σαν σκοπό να εξυπηρετήσουν την κοινωνία όσο το δυνατόν περισσότερο. Οι εγκαταστάσεις και οι κατάλληλες υποδομές είναι αυτά που θα προσελκύσουν ειδικές κατηγορίες τουριστών με ξεχωριστές ανάγκες. Τέτοιες εγκαταστάσεις είναι οι μαρίνες, τα λιμάνια, τα γήπεδα, τα συνεδριακά κέντρα, τα κέντρα θαλασσοθεραπείας κλπ.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χρειάζονται επενδύσεις στη χώρα προορισμού για να γίνουν πιο ελκυστικές, να βελτιώσουν το τουριστικό προϊόν και να συμβάλλουν στην δημιουργία συλλογικών σχημάτων για την βελτιστοποίηση της χρήσης των φυσικών, ανθρώπινων και επενδυτικών πόρων. Για να γίνουν αυτά πραγματικότητα χρειάζεται η συμβολή του κράτους με τις διάφορες δράσεις σε συνεργασία με ιδιωτικές επενδύσεις. Με την πάροδο του χρόνου πρέπει να βελτιωθούν τα έργα υποδομής και να δημιουργηθούν νέα, σύγχρονα που θα ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες. Η ανάδειξη των πολιτιστικών παραδόσεων θα βοηθήσει ώστε να μη χαθεί τίποτα από την ιστορία μας.

Το νησί τις Κέρκυρας έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Κάθε περιοχή που αναφέρεται στη συνέχεια έχει τα δικά της γνωρίσματα, που της επιτρέπουν να αναπτύξει συγκεκριμένες δράσεις. Ο πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός θεωρούνται οι πιο προσοδοφόρες και ελκύουν τουρίστες υψηλού εισοδήματος. Ο αθλητικός τουρισμός όπως και ο οικοτουρισμός είναι επίσης μορφές που φέρνουν τουρίστες μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων. Σύμφωνα με τις παγκόσμιες τάσεις τουρισμού δεν έχουμε παρά να επενδύσουμε στις νέες μορφές και όλοι θα βγούμε κερδισμένοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η έννοια του τουρισμού

Ο όρος τουρισμός χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει τον τομέα των ταξιδιών. Το ταξίδι είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο προκαλεί εικόνες, βιώματα και εμπειρίες όπως αυτά της περιπέτειας, της ψυχικής ηρεμίας, του μυστηρίου των εξωτικών περιοχών και της σκληρής πραγματικότητας των επαγγελματικών ταξιδιών. Η λέξη τουρισμός είναι συνυφασμένη με τη λέξη ταξίδι και έχει να κάνει με την μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο που κατοικούν μόνιμα σ' ένα άλλο μέρος για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ) η λέξη επισκέπτης περιγράφει κάθε άτομο που επισκέπτεται μια χώρα άλλη από αυτή στην οποία διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε σκοπό εκτός από εκείνο της άσκησης μιας εργασίας που να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας που επισκέπτεται.

Ο τουρισμός δεν αποτελεί φαινόμενο των τελευταίων δεκαετιών του σύγχρονου πολιτισμού μας. Η Ελλάδα με την ιστορία της, την ανάπτυξη των τεχνών και γραμμάτων, της παιδείας και του αθλητισμού ήταν εδώ και χιλιάδες χρόνια γνωστή σ' όλο τον κόσμο. Αυτό που είναι καινούριο είναι το μέγεθος του σύγχρονου μαζικού τουρισμού, η φύση και ο τύπος των τουριστικών υπηρεσιών, η οργάνωση και η λειτουργία των επιχειρήσεων που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες και η έμφαση που έχει δοθεί στην τουριστική βιομηχανία τόσο από πλευράς κράτους ή ενώσεων κρατών (π.χ. της Ε.Ε) όσο και από πλευράς ιδιωτών επιχειρηματιών.

1.2 Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Το γεγονός ότι ο τουρισμός τείνει να αποτελεί πλέον έναν από κυριότερους μοχλούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας, αποτελεί κοινό τόπο για πολλούς οικονομικούς αναλυτές και μελετητές. Οι εντυπωσιακοί ρυθμοί αύξησης των

εσόδων και του αριθμού των ταξιδιών διεθνούς και ημεδαπού τουρισμού φαίνεται ότι θα συνεχιστούν και τα επόμενα χρόνια. Επίσης, η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας έχει καταφέρει να εκμηδενίσει αποστάσεις με τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Η συνεχόμενη ανακάλυψη επίγειων παραδείσων αλλά και περιοχών που πολλές φορές οι πελάτες δεν γνώριζαν που υπήρχε στο χάρτη το μέρος που επισκέφθηκαν δείχνει τη στροφή για επενδύσεις των κυβερνήσεων στον τουρισμό.

Η ανάπτυξη όμως θα πρέπει να συμβαδίζει με την προσοχή στο περιβάλλον και όλους τους φυσικούς πόρους. Η προστασία του περιβάλλοντος θα εξασφαλίσει τόσο το δικαίωμα και άλλων μεταγενέστερων γενεών στη χρήση αλλά και την ισορροπία που χρειάζεται το περιβάλλον. Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι μπορούν να αναπτύξουν τον πολιτισμό τους κατά τέτοιο τρόπο που οι επιπτώσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες παραμένουν εντός ορίων, έτσι ώστε να μην καταστρέφουν την ποικιλία, την πολυπλοκότητα και τη λειτουργία των οικολογικών συστημάτων που στηρίζουν τη ζωή. (Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π. 2001)

α) Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μια περιβαλλοντικά υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα σε σχετικά άθικτες φυσικές περιοχές με στόχο την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών αλλά και των ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον αγαθό. Οι δραστηριότητες οικοτουρισμού παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ποικιλία, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών πόρων. Οι δραστηριότητες συναρτώνται με εμπειρίες που μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες τις άμεσες και έμμεσες.

- Άμεσες είναι εκείνες οι εμπειρίες, που σχετίζονται με την ενεργό συμμετοχή του επισκέπτη σε διάφορες δραστηριότητες (π.χ. υπαίθριας αναψυχής) ή κοινωνικά- πολιτιστικά δρώμενα.
- Έμμεσες είναι εκείνες οι εμπειρίες, που σχετίζονται όχι από την ενεργό συμμετοχή του οικοτουρίστα σε δραστηριότητες ή από άμεση κατανάλωση φυσικών ή πολιτιστικών πόρων. Ο τουρίστας

απολαμβάνει τους πόρους μέσω ορισμένων μορφών αναπαράστασης ή παρατήρησης της άγριας πανίδας και χλωρίδας.

Οι μορφές οικοτουρισμού συναρτώνται με συγκεκριμένους τόπους και χώρους, τα είδη περιβαλλοντικών πόρων που διαθέτουν και τις διάφορες δραστηριότητες που ασκούνται σε αυτούς τους χώρους. Για να πραγματοποιηθούν θα πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος χώρος που είτε είναι απομακρυσμένες από κατοικημένες περιοχές, άθικτες φυσικές εκτάσεις γης (ορεινές αλλά και νησιώτικες, παράκτιες). Από την άλλη, μορφές που αναπτύσσονται σε σχέση με αγροτικούς, παραδοσιακούς οικισμούς και τις ασκούμενες δραστηριότητες του τοπικού πληθυσμού. Στην πρώτη περίπτωση, οι μορφές αφορούν ταξίδια, επισκέψεις για παρατήρηση (φωτογράφιση, βιντεοσκόπηση) και αναγνώριση/κατανόηση χαρακτηριστικών και ιδιοτήτων των φυσικών πόρων και της άγριας ζωής. Ταξίδια περιπέτειας και δραστηριότητες που απαιτούν φυσική αντοχή και σθένος όπως καταδύσεις, διασχίσεις φαραγγιών, ορειβασία κλπ. Ταξίδια υπαίθριας αναψυχής και ήπιας μορφής δραστηριοτήτων σε άθικτο περιβάλλον.

Στην άλλη περίπτωση, οι μορφές αφορούν ταξίδια με κύρια έλξη το ανθρωπογενές περιβάλλον δηλαδή γνωριμία ντόπιων, ιθαγενών κατοίκων και παρατήρηση ή συμμετοχή σε πολλαπλές δραστηριότητες και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ταξίδια γνωριμίας της φύσης του αγροτικού χώρου με περιηγήσεις, επισκέψεις βοτανικών κήπων, οικομουσείων και παραμονή σε φάρμες και αγροκτήματα. Τέλος, περιπτώσεις που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό ή τον τουρισμό της φάρμας.

Βέβαια, αυτές οι μορφές υποστηρίζονται και ένα συγκεκριμένο αριθμό ανθρώπων οι οποίοι είναι φυσιολάτρες και σέβονται φυσικά το περιβάλλον. Έχουν και κάποιες ιδιαιτερότητες όπως μερικοί έχουν θάρρος και είναι δραστήριοι που τους αρέσει ο κίνδυνος και οι περιπέτεια. Άλλοι είναι περισσότερο της παρατήρησης και απόλαυσης της φύσης και άλλοι που προτιμούν να ταξιδεύουν από χόμπι και για επιστημονικούς λόγους. Κοινός τόπος είναι η αγάπη για την φύση και περιβάλλον και είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν για την διάσωση του. Ακόμη έχουν ηθική ευθύνη και χρέος και προσπαθούν να αποκτήσουν εμπειρίες στο φυσικό περιβάλλον. Τέλος, είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν για την ενημέρωση όλων των πολιτών αναφορικά με την προστασία

του περιβάλλοντος αλλά και το πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στη ζωή μας. (Κομίλης, 2001)

β) Πολιτιστικός τουρισμός

Με τον όρο πολιτιστικός τουρισμός ονομάζεται το είδος εκείνου του τουρισμού, στον οποίο τα άτομα έχουν σαν κύριο στόχο τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Είναι είδος ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και έχει σαν σκοπό την ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπλέον, φροντίζει την ανάδειξη των ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων για την ανάπτυξη του τουρισμού στην εκάστοτε περιοχή. Αποτελεσματικά, ο τουρίστας έρχεται σε επαφή με τον τοπικό πολιτισμό, συμμετέχει στην παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων είτε είναι θέατρο, μουσική, χορωδία γνωρίζοντας τον πολιτιστικό πλούτο.

Οι επισκέψεις σε ιστορικούς, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, μουσεία, παραδοσιακούς οικισμούς, κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, παρακολούθηση συναυλιών, κονσέρτων, θέατρο, όπερα, παραδοσιακών χορών και τραγουδιών, θεατρικών παραστάσεων και φυσικά την συμμετοχή σε εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος όπως για παράδειγμα πανηγύρια, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του είναι:

- Προστασία, ανάδειξη, διάδοση πολιτιστικής κληρονομιάς και πλούτου του κάθε τουριστικού προορισμού.
- Αναπτύσσεται φιλικά προς το περιβάλλον σύμφωνα με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης προσέχοντας ιδιαίτερα και χωρίς να υπερβαίνει τα όρια.
- Διακρίνεται για το μορφωτικό του χαρακτήρα λόγω των πολύτιμων γνώσεων που δίνει για το πολιτισμό και την ιστορία του εκάστοτε προορισμού.
- Για την ανάπτυξη του απαιτείται η ευαισθητοποίηση και η εκπαίδευση των δρώντων του τουρισμού (φορέων που εμπλέκονται στον τουρισμό αλλά και του ντόπιου πληθυσμού) και για την προστασία και διαχείριση του πολιτιστικού πλούτου και την διάθεση των πολιτιστικών προϊόντων.

Οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για πακέτο διακοπών πολιτιστικού ενδιαφέροντος έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καθώς διαφέρουν λίγο από τον μέσο τουρίστα και τις ανάγκες του. Μερικά από αυτά είναι:

- Μέση και μεγάλη ηλικία πλειοψηφικά
- Ιδιαίτερα υψηλό οικονομικό επίπεδο
- Υψηλό μορφωτικό επίπεδο
- Ενδιαφέρον για τον πολιτισμό, τα ήθη και έθιμα άλλων λαών, τα γράμματα, τις τέχνες, τις λαϊκές παραδόσεις που προϋπάρχουν και προσπαθούν να τις διατηρήσουν. (Ρίγγας, 2003)

Η Ελλάδα είναι ένας από τους καλύτερους και πιο πλούσιους πολιτιστικούς προορισμούς τόσο στην Ευρώπη όσο και σε όλο τον κόσμο. Η γνώση και το ενδιαφέρον των ξένων λαών να γνωρίσουν την πατρίδα με έναν από τους μεγαλύτερους πολιτισμούς στην ανθρωπότητα είναι γνωστό εδώ και χρόνια. Οι Έλληνες που έκανα πρώτοι θέατρο, κωμωδία, σάτιρα, μουσική, ζωγραφική ήταν κοιτίδα όλου του κόσμου. Η Αθήνα ήταν γνωστή για τις σχολές που είχε του Πλάτωνα, Αριστοτέλη και πολλών άλλων δασκάλων που έχουν περάσει στην ιστορία. Εκείνη την εποχή όποιος ήξερε να διαβάζει και να γράφει ελληνικά θεωρούνταν πολύ καλλιεργημένος και όσοι ξένοι ήθελαν τα παιδιά τους να σπουδάσουν έχοντας φυσικά και την οικονομική δυνατότητα πήγαιναν στην Αθήνα. (Τσαλουχίδης, 1991)

Αρμόδιοι φορείς για την διαχείριση του πολιτιστικού τουρισμού είναι το Υπουργείο Πολιτισμού, ο ΕΟΤ, η Αρχαιολογική Υπηρεσία, οι Νομαρχίες, οι πολιτιστικοί σύλλογοι κλπ. Επιπλέον, εμπλέκονται και άλλοι φορείς διεθνούς κύρους όπως η UNESCO και η Ε. Ε. Υπάρχουν διάφορα πολιτιστικά προγράμματα τα οποία δίνουν την ευκαιρία σε πολλούς ανθρώπους να γνωρίσουν τον πολιτισμό και να είναι γνωστός και προσιτός σε όλους. Η ανάδειξη του και η μετάδοση του αποτελεί στοίχημα για κάθε κράτος που ασχολείται και επενδύει πολλά στον τουρισμό.

Εδώ και αρκετά χρόνια στην Ελλάδα οι Έλληνες αλλά και οι ξένοι θεατρόφιλοι έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν από κοντά αρχαίες κωμωδίες και τραγωδίες, σε θέατρα όπως αυτό της Επιδαύρου και άλλων ιστορικών θεάτρων.

Η πολιτική που ακολουθείται από κάθε κυβέρνηση παίζει καθοριστικό ρόλο για την έκβαση της πολιτιστικής μας ταυτότητας. Η πολιτική για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού θα πρέπει να έχει στόχο την ανάδειξη- προστασία και προώθηση του πολιτισμού μας. Η συνεργασία όλων φορέων για την κοινή πολιτική που θα πρέπει να χαρακτηί είναι ευθύνη για την σωστή αξιοποίηση του.

Σε αυτό πλαίσιο της πολιτικής πρέπει να λαμβάνονται μέτρα όπως τα παρακάτω:

- ❖ Διατήρηση, συντήρηση και διαφύλαξη της τουριστικής μας κληρονομιάς.
- ❖ Αξιοποίηση εθνικών, περιφερειακών, τοπικών πολιτιστικών πόρων.
- ❖ Βελτίωση της υποδομής του πολιτιστικού τουρισμού
- ❖ Καταγραφή των πολιτιστικών πόρων σε <<νεκρές>> τουριστικές περιοχές
- ❖ Κατάρτιση αρμόδιων στελεχών
- ❖ Χάραξη πολιτιστικών διαδρομών
- ❖ Ενεργοποίηση των ΟΤΑ για την ανάπτυξη των περιοχών τους
- ❖ Ενίσχυση και άλλων μορφών του τουρισμού που εμπλέκονται με τον πολιτιστικό τουρισμό

Αν και αυτά τα μέτρα είναι γνωστά εντούτοις η εφαρμογή τους συναντά πολλές δυσχέρειες, οι οποίες αν δεν ξεπεραστούν θα λειτουργήσουν ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού. (Ρίγγας, 2003)

γ) Εκπαιδευτικός- μορφωτικός τουρισμός

Όπως είπαμε και παραπάνω η Αθήνα υπήρξε το μεγαλύτερο κέντρο μάθησης και φιλοσοφίας της αρχαιότητας. Από όλα τα μέρη του τότε γνωστού κόσμου οι νέοι σπεύδουν να μαθητεύσουν κοντά στους μεγάλους σοφιστές και φιλόσοφους. Ο τουρισμός αυτής της κατηγορίας απευθύνεται σε όλο το εύρος του εκπαιδευτικού συστήματος και ο αντικειμενικός του σκοπός είναι η μάθηση.

Η γνωριμία με την ιστορία όπως ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία, το φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική.

Οι ιδιαίτερες μορφές του εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα ταξίδια εκπαιδευτικού τύπου που πραγματοποιούνται τόσο στο εσωτερικό μιας χώρας όσο και στο εξωτερικό. Πρωταρχικός στόχος αυτών των ταξιδιών είναι η συμμετοχή των μαθητών-φοιτητών σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Εξαιτίας του μορφωτικού του χαρακτήρα, η πελατεία αυτού του είδους τουρισμού είναι αποκλειστικά και μόνο άνθρωποι νέοι (μαθητές- φοιτητές-σπουδαστές), οι οποίοι ταξιδεύουν για να κάνουν τουρισμό με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Επιπλέον, ο τουρισμός αυτός λειτουργεί συμπληρωματικά και με άλλες μορφές τουρισμού όπως για παράδειγμα αγροτουρισμό, πολιτιστικό, οικοτουρισμός κλπ.

Πολλές φορές αυτό το είδος χρηματοδοτείται από το κράτος και γίνεται σε συνεργασία και με ξένα πανεπιστήμια, σχολεία, εκπαιδευτήρια τα οποία γίνονται και ανταλλαγές φοιτητών για να γνωρίσουν τον τοπικό πολιτισμό. Βέβαια αυτός ο αριθμός είναι περιορισμένος και οι ενδιαφερόμενοι πάρα πολλοί. (Ρίγγας, 2003)

δ) Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μια κατηγορία ανθρώπων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε ορισμένες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές είτε για να κάνουν κάποιο τάμα κλπ.

Η μορφή αυτού του τουρισμού είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μια ως τρεις μέρες και τα άτομα πλειοψηφικά είναι μεγάλης ηλικίας και ιδιαίτερα θεοσεβούμενα και θρησκόληπτα.

Τα πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι οικονομικά και λιγότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού αφού απευθύνεται σε σχετικά μικρό αριθμό ανθρώπων ενώ, τα οικονομικά οφέλη για τους θρησκευτικούς τόπους και κατά επέκταση για την οικονομία των περιοχών σημαντικά.

Για το είδος αυτού του τουρισμού δεν χρειάζονται συγκεκριμένες υποδομές και εγκαταστάσεις πέρα από την βασική. (Ηγουμενάκης, 1998β)

ε) Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητισμός οφείλει την ύπαρξη του στους αρχαίους Έλληνες. Κορυφαίο αθλητικό γεγονός οι Ολυμπιακοί αγώνες όπου και γινόταν εκχειρία μεταξύ των κρατών για να γίνουν οι αγώνες. Η κατεξοχήν αθλητική πόλη, η Ολυμπία, υπηρέτησε το αθλητικό ιδεώδες με αυθεντική ειδικότητα, αλλά και άλλες πόλεις υπήρξαν σημαντικά αθλητικά κέντρα.

Στην σημερινή εποχή υπάρχουν πολλά αθλητικά γεγονότα και συναντήσεις όπου οι αθλητές αγωνίζονται μεταξύ τους όχι για την δόξα και ένα κλαδί ελιάς αλλά για πολλά χρήματα που θα τους εξασφαλίσουν μια πιο εύκολη ζωή. Επιπλέον επιδιώκουν φήμη που τους δίνει επιπλέον δύναμη. Η εμπορευματοποίηση του αθλητικού πνεύματος, η ευγενής άμιλλα καθώς και η ύπαρξη αδικαιολόγητων απαιτήσεων δίνουν την εντύπωση πως ο αθλητής είναι άλλος ένας επαγγελματίας που αποβλέπει στο κέρδος. Το πάθος και η θέληση να νικήσει μόνο για αυτόν χωρίς κάποιο αντάλλαγμα σπανίζει πάρα πολύ σήμερα.

Βέβαια, εκτός από τους αθλητές υπάρχουν και οι θεατές οι οποίοι βοηθούν ψυχολογικά τους αθλητές φωνάζοντας προσπαθώντας να τους τονώσουν να αντέξουν λίγο ακόμα αλλά και πολλές φορές να τους αποδοκιμάσουν να τους αποθαρρύνουν λέγοντας αρνητικά σχόλια και προσπαθώντας να τους μπερδέψουν είτε για τον εναπομείναντα χρόνο. Η προσέλευση σε μεγάλα αθλητικά γεγονότα και εκδηλώσεις προσελκύουν μεγάλο ενδιαφέρον και η προσέλευση είναι ανάλογη.

Είναι και αυτή μορφή τουρισμού ήπιας τουριστικής ανάπτυξης δίνοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες να κάνουν κάποιες δραστηριότητες όπως πόλο, καταδύσεις, θαλάσσιο σκι, τένις, γκολφ, ποδηλασία ιππασία κλπ. Πολλές φορές μαζί με τις αθλητικές δραστηριότητες συνδυάζονται και άλλες μορφές τουρισμού όπως εκπαιδευτικού επισκέπτονται αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, τοπικές αγορές πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Για να μπορέσει να αναπτυχθεί αυτό το είδος του τουρισμού θα πρέπει να υπάρχει και ο κατάλληλος εξοπλισμός και φυσικά εγκαταστάσεις και υποδομές. Θα πρέπει να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις προκειμένου να έχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα όπως:

- ✓ Δημιουργία τέτοιων υποδομών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον για την ποιοτική αναβάθμιση της ζωής στο μέλλον και σε όλη την περιοχή
- ✓ Ισόρροπη ανάπτυξη όλων των αθλημάτων που μπορούν να γίνουν στην κάθε περιοχή
- ✓ Ισόποση γεωγραφική κατανομή των αθλητικών εγκαταστάσεων και υποδομών
- ✓ Προστασία της ολυμπιακής ιδέας ιστορικών μνημείων και θεσμών από τον κίνδυνο της εμπορευματοποίησης, της βεβήλωσης και της καταστροφής
- ✓ Προσπάθεια σύνδεσης του αθλητισμού με την εκπαίδευση για την προώθηση του αθλητικού ιδεώδους
- ✓ Τέλος, απασχόληση έμπειρων εκπαιδευτών αθλημάτων και γυμναστών

Ηθική υποχρέωση όλων των Ελλήνων στην ιστορία των προγόνων μας αλλά και των γενεών που έπονται είναι να αξιοποιήσουμε τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις και να συμβάλλουμε στην δημιουργία νέων που να ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες. Η εύρεση χορηγών που θα χρηματοδοτήσουν έργα καθώς και προγράμματα της Ε. Ε. που στηρίζουν οικονομικά κάποιο έργο αποτελεί πολύτιμη βοήθεια. Στόχος είναι η ανάδειξη της φυσικής άθλησης και αγωγής καθώς και η παράδοση του λαού μας στον καλό συναγωνισμό μεταξύ των ανθρώπων της. (Ρίγγας, 2003)

στ) Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. (Ηγουμενάκης, 1998β)

Τα άτομα που κάνουν αυτό το είδος τουρισμού είναι κατά πλειοψηφία μορφωμένα συνήθως μεγάλης ηλικίας οι οποίοι δεν έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις. Το χρονικό διάστημα ποικίλλει ανάλογα με την επιθυμία των τουριστών που είναι διατεθειμένοι να μείνουν. Μπορεί να είναι ένα διάστημα μιας εβδομάδας αλλά μπορεί και παραπάνω ή λιγότερο. Ο αγροτουρισμός είναι

αντιεποχικός και ακολουθεί όλες τις φάσεις της γεωργίας με τις εκδηλώσεις που γίνονται μαζί της αγροτικής ζωής όπως γιορτή κρασιού και άλλων αγαθών. Συνήθως οι τουρίστες προέρχονται από το εσωτερικό της χώρας χωρίς να αποκλείονται βέβαια και τουρίστες από το εξωτερικό συνήθως από τις γείτονες χώρες. Οι τόποι που βρίσκονται τα αγροτουριστικά καταλύματα είναι κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα ενώ οι προσβάσεις σε αυτές τις περιοχές γίνονται είτε με ιδιωτικά μεταφορικά μέσα ή με τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Ο αγρότης οικοδεσπότης παρέχει στον φιλοξενούμενο τουρίστα στέγη στην παραδοσιακή της μορφή έτσι ώστε να τον κάνει να νιώσει κάτοικο της υπαίθρου. Αυτό το είδος τουρισμού είναι πολύ δημοφιλές και δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να συμμετάσχει στην τοπική παραγωγή όπως ο ντόπιος παραγωγός. Η συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία όπως ντομάτας, πατάτας, οπωροκηπευτικών προϊόντων την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια για τον τρόπο καλλιέργειας και συγκομιδής των αγαθών και τέλος από την δοκιμή τους. Το είδος αυτού του τουρισμού μπορεί να συνδυάσει και άλλα είδη τουρισμού όπως οικοτουρισμού, παρατήρηση της φύσης, φυσιολατρικό κλπ.

Για να υπάρξει αγροτουρισμός σε μια περιοχή θα πρέπει να πληρεί κάποιες προϋποθέσεις όπως οι παρακάτω:

1. Υποδομή μόνιμων τουριστικών καταλυμάτων όπως ενοικιαζόμενα διαμερίσματα σε αγροτικές κατοικίες, ξενώνες, παραδοσιακοί οικισμοί, οργανωμένα συγκροτήματα παραδοσιακών σπιτιών,
2. Παραγωγή και υλικοτεχνική υποδομή για τις δραστηριότητες του αγροτουρισμού,
3. Συμπληρωματική υποδομή αγροτουρισμού,
4. Κατάρτιση, έρευνα και εκπαίδευση,
5. Φορείς και υπηρεσίες οργανώσεις της υποδομής,
6. Πρόγραμμα για την προστασία και ανάπτυξη χειροτεχνικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο,
7. Αξιοποίηση των φυσικών τουριστικών πόρων της περιοχής,
8. Διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υπάρχοντος οδικού δικτύου (Ρίγγας, 2003)

Πέρα όμως αυτών υποδομών η Ε. Ε. παρέχει κίνητρα σε ανθρώπους που θέλουν να ασχοληθούν με αυτό το είδος τουρισμού παρέχοντας χρηματοδότηση, χαμηλό επιτόκιο σε τράπεζες στην περίπτωση που χρειάζονται χρήματα και γενικά διευκολύνσεις στην αρχή μιας νέας τους προσπάθειας.

Προγράμματα όπως το LEADER 1 το οποίο αποβλέπει στην ενθάρρυνση μεταξύ των δράσεων για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας. Το LEADER 2 έχει σαν στόχο να βοηθήσει το ανθρώπινο δυναμικό να βρει εργασία σε αγροτικό κατάλυμα μαθαίνοντας βασικά πράγματα μέσα από σεμινάρια αλλά και την δημιουργία δικών τους επιχειρήσεων.

Ο αγροτουρισμός ως μορφή ήπιας τουριστικής ανάπτυξης διακρίνεται για τον πλούτο της ελληνικής αγροτικής ζωής που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία προϊόντων. Δίνεται η ευκαιρία σε περιοχές που δεν έχουν αναπτυχθεί τουριστικά να κάνουν ένα βήμα παραπέρα επενδύοντας στον τουρισμό αναδεικνύοντας και προβάλλοντας το φυσικό τους περιβάλλον και την πολιτιστική τους παράδοση.

Όπως όλες οι μορφές αειφορικής ανάπτυξης έτσι και η μορφή του αγροτουρισμού σέβεται το περιβάλλον και προσπαθεί να το αναδείξει . Τα όρια είναι πολύ συγκεκριμένα και δεν θα πρέπει να υπερβούν το μέτρο καθώς ήδη υπάρχει μεγάλος αριθμός καλλιεργειών και κάποια παραπάνω μπορούν να βλάψουν το έδαφος.

Συνεπώς η ανάπτυξη είναι καλή μέχρι εκείνο το σημείο που δεν εμπορευματοποιείται η αγροτική ζωή και να οδηγεί στον εκφυλισμό του είδους.

ζ) Χειμερινός τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός είναι η μορφή που είναι αλληλένδετη με τα χιονοδρομικά κέντρα και γενικά με το σύνολο εκείνων των ενεργειών που πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια του χειμώνα. Χώρες που έχουν παράδοση στον χειμερινό τουρισμό είναι οι Βόρειες όπως Ελβετία, Σουηδία, Σκανδιναβικές χώρες καθώς επίσης και ο Καναδάς.

Οι άνθρωποι που κάνουν αυτό το είδος τουρισμού είναι εύποροι έχοντας την οικονομική άνεση να πληρώσουν τόσο τον εξοπλισμό που είναι πάρα πολύ ακριβός καθώς και τα καταλύματα που τις περισσότερες φορές είναι πολυτελείας. Τα άτομα αυτά είναι είτε γόνιμοι πλούσιων οικογενειών δηλαδή νεαρά άτομα είτε

μέσης ηλικίας οι οποίοι κάνουν διάλειμμα από τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις.

Η χώρα μας μπορεί να αναπτύξει αυτό το είδος τουρισμού για μικρό χρονικό διάστημα καθώς οι χειμώνες μας είναι ήπιοι γενικά. Η ύπαρξη 19 χιονοδρομικών κέντρων που πληρούν τις διεθνής προδιαγραφές μόλις τα δύο από αυτά κάνει επιτακτική την ανάγκη για βελτίωση των κέντρων αυτών. Αν λάβουμε υπόψη ότι οι τουρίστες αυτού του είδους ξοδεύουν τα τριπλάσια ποσά για τις διακοπές του αποτελεί στόχο όλων αυτό το κομμάτι της αγοράς.

Πάλι δηλαδή πρέπει να βελτιώσουμε τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις με χρηματοδοτικά προγράμματα τόσο από το κράτος όσο και από κοινοτικά προγράμματα.

Η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού προϋποθέτει την δημιουργία εγκαταστάσεων υψηλών προδιαγραφών ώστε να έρθουν και τουρίστες ανάλογου επιπέδου. Η ύπαρξη ελκίθρων, πίστες κατάλληλα διαμορφωμένες τόσο για αρχάριους όσο και για έμπειρους σκιέρ, καταλύματα αλλά και η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην χώρα μας η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού βρίσκεται σε πρωταρχικό στάδιο και παρουσιάζει ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Σαν χώρα δεν έχουμε παράδοση σε τέτοια αθλήματα καθώς δεν τα ευνοούν το κλίμα μας. Η εποχή αιχμής τους είναι το διάστημα του χρόνου που η Ελλάδα έχει τον λιγότερο τουρισμό και επισκέψεις. Στόχος λοιπόν είναι η βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής για να αποδώσει και οικονομικά οφέλη μακροπρόθεσμα.

η) Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι εκείνη η μορφή τουρισμού που αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται σε θαλάσσιο χώρο μιας περιοχής.

Χωρίς αμφιβολία ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι πολύ μεγάλη. Είναι και αυτό είδους τουρισμού με προστασία προς το περιβάλλον και προσπάθεια για ανάδειξη του. Περιλαμβάνει δραστηριότητες που σχετίζονται με την θάλασσα όπως

καταδύσεις, θαλάσσιες περιηγήσεις, ιστιοπλοΐα κλπ. Η πραγματοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων γίνεται από διάφορους τύπους σκαφών (φουσκωτά, κρουαζιερόπλοια, ιστιοφόρα) στους χώρους ελλιμενισμού (μαρίνες) και τις υπηρεσίες που παρέχονται σε αυτές (φύλαξη, καταστήματα ναυτιλιακών ειδών).

Ο θαλάσσιος τουρισμός μπορεί να γίνει με:

I. Με κρουαζιέρες, δηλαδή ένα ταξίδι αναψυχής με καθορισμένο πρόγραμμα που πραγματοποιούνται με πλωτά ξενοδοχεία που παρέχουν όλες τις ανέσεις

II. Με Yachting, τα οποία τα οδηγεί καπετάνιος ο οποίος ξέρει και έχει τις ανάλογες ή μία ομάδα ατόμων από μόνοι τους έχοντας βέβαια την εμπειρία και το απαιτούμενο δίπλωμα

III. Τέλος, η πιο οικονομική μέθοδος με τα πλοία της γραμμής (Ρίγγας, 2003)

Η Ελλάδα έχει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών αφού διαθέτει πάρα πολλά χιλιόμετρα ακτών και πάνω από 4000 νησιά. Επομένως, η ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού θα πρέπει να είναι ο πρώτος στόχος. Για την ύπαρξη του όμως θα πρέπει να υπάρχει και ένας αριθμός προϋποθέσεων ικανών για να τον στηρίξουν. Οι χώροι ελλιμενισμού θα πρέπει να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι τόσο από μαγαζιά όσο και από ανθρώπους κατάλληλα εκπαιδευμένους.

Οι προσπάθειες για την ανάπτυξη είναι πιο έντονες μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες αφού δημιουργήθηκαν και δημιουργούνται συνεχώς νέες εγκαταστάσεις για την υλοποίηση του στόχου αυτού. Πρέπει να γίνουν πάρα πολλά ακόμη βήματα ώστε να μπορέσουμε να υποστηρίξουμε αυτό το είδος τουρισμού. Τα χρηματοδοτικά κοινοτικά προγράμματα αποτελούν για άλλη μια φορά μοχλό ανάπτυξης. Αν και πρωτοπόρος στην ναυτική παράδοση και παρά τις πολύ καλές προσπάθειες που γίνονται, η Ελλάδα δεν μπορεί να σταθεί αντάξια έναντι του ανταγωνισμού με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες αλλά και από την καλή υποδομή που διαθέτει η γειτονική μας χώρα, η Τουρκία.

θ) Συνεδριακός τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού που συνεχώς κερδίζει έδαφος έναντι άλλων μορφών τουρισμού. Η ανάγκη των ανθρώπων να επικοινωνούν και λαμβάνουν αποφάσεις οδήγησε σε αυτό το είδος τουρισμού.

Επειδή είναι φύση αδύνατον όλα τα άτομα να είναι από την ίδια περιοχή για παράδειγμα τα στελέχη μιας εταιρείας παγκόσμιας γνωστής καθορίζουν ένα τόπο συγκέντρωσης. Έτσι μαζί με την δουλειά τους συνδυάζουν και τις διακοπές τους.

Τα άτομα που συμμετέχουν σε τέτοιου είδους συνέδρια είναι συνήθως μορφωμένοι και δεν τους νοιάζει πόσα χρήματα θα ξοδέψουν αφού το εισόδημα τους είναι πολύ υψηλό.

Με τον όρο συνέδριο εννοούμε τη συνάντηση ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα και ιδιότητα με σκοπό τη συζήτηση και ανάπτυξη ενός θέματος και ίσως την λήψη αποφάσεων.

Η περίοδος του συνεδριακού τουρισμού είναι την άνοιξη και το φθινόπωρο, οπότε πραγματοποιούνται τα περισσότερα συνέδρια. Αυτό βοηθά την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου προς όφελος των ξενοδόχων. Η συχνότητα των συνεδρίων γίνεται συνήθως ανά χρόνο και σε πιο σπάνιες περιπτώσεις δύο φορές τον χρόνο.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη αυτού του είδους τουρισμού που πάει σύμφωνα με την αρχή της αειφορικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία τέτοιων υποδομών που να μπορούν να στηρίξουν το είδος. Τα ξενοδοχεία θα πρέπει να δημιουργήσουν χώρους κατάλληλους που να γίνονται συνέδρια. Πέρα όμως από τον χώρο θα πρέπει να υπάρχουν και τα κατάλληλα οπτικοακουστικά μέσα, υλικοτεχνικό εξοπλισμό όπως και η δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο. Όλα αυτά θα πρέπει να γίνουν και να προβάλλονται με τρόπο ώστε η προσφορά του ξενοδόχου να τον κάνει να προτιμήσει το δικό του χώρο. Επιπλέον, η παροχή κάποιων πραγμάτων δωρεάν όπως 24ωρη χρήση του διαδικτύου, η παροχή δορυφορικής τηλεόρασης καθώς επίσης και μείωση σε συγγενικά τους πρόσωπα που θέλουν να πάνε και αυτά μαζί τους. Μαζί με τον συνεδριακό τουρισμό μπορούν να αναπτυχθούν και άλλα είδη τουρισμού όπως πολιτιστικός, εκπαιδευτικός κλπ.

Η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού αποτελεί μια καλή λύση στο πρόβλημα του μαζικού τουρισμού μέσα από την προώθηση της ποιοτικής του αναβάθμισης

του. Ακόμη, η βελτίωση των υποδομών μας όχι μόνο στους χώρους αυτούς αλλά και στους τόπους υποδοχής που είναι τις περισσότερες φορές τα αεροδρόμια. Η πρόσβαση τους πρέπει να γίνεται γρήγορα και χωρίς καθυστερήσεις αφού είναι άτομα που εκμεταλλεύονται στο έπακρο το λιγιστό χρόνο που τους μένει για ξεκούραση και αναψυχή. Η ύπαρξη εστιατορίων, αναψυκτηρίων, βοηθητικών χώρων, χώρων στάθμευσης, ιατρεία, ταχυδρομεία, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων και άλλων υπηρεσιών που μπορούν να χρειαστούν αποτελεί βασικό πλεονέκτημα για το ξενοδοχείο που πραγματοποιείται το συνέδριο.

1.3 Το προφίλ του ελληνικού τουρισμού

Η Ελλάδα μαζί με άλλες μεσογειακές χώρες προσφέρουν παρόμοια αν όχι ακριβώς τα ίδια τουριστικά προϊόντα (ήλιο – θάλασσα – παραλία – ιστορία – λαογραφία). Την δεκαετία του 1960 η χώρα μας εμφανίστηκε στον παγκόσμιο χάρτη ως τουριστικός προορισμός. Οι τουρίστες στην πλειοψηφία τους κατέφθαναν μεμονωμένοι, επισκεπτόταν αρχαιολογικά μνημεία, ενδιαφερόταν να γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμα του τόπου και γενικά τον πολιτισμό μας. Ο απλός τρόπος ζωής του Έλληνα σε συνδυασμό με την εγκάρδιότητα και την ζεστασιά που εκπέμπουν κατέταξαν την χώρα μας σύντομα σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό. Οι κλιματολογικές συνθήκες μαζί με τον μεγάλο αριθμό νησιών και τις απέραντες παραλίες αποτελούν θετικά στοιχεία για την εικόνα του ελληνικού τουρισμού.

Τότε ήταν που άρχισε να αναπτύσσεται ο μαζικός τουρισμός. Εκείνη την περίοδο οι tour operators της Ευρώπης αναζητώντας ένα νέο τόπο προορισμού ως εναλλακτικό της Ισπανίας, εξαιτίας των δυσκολιών να συνδυάσουν τιμές και ποιότητα έδειξαν το ενδιαφέρον τους και έστρεψαν τους πελάτες τους προς την Ελλάδα. Μαζικός θεωρείται ο τουρισμός ο οποίος αναφέρεται σε μια ομάδα ατόμων με κοινά αποδεκτές ανάγκες και επιθυμίες κατά την περίοδο των διακοπών τους. Ο ομαδικός χαρακτήρας του μαζικού τουρισμού αναφέρεται και στον τρόπο οργάνωσης και εκτέλεσης της τουριστικής μετακίνησης, δηλαδή του ταξιδιού, καθώς επίσης στη συγκέντρωση των τουριστών στους τόπους διαμονής της χώρας υποδοχής.

Αναμφισβήτητα, η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού έχει θετικές και αρνητικές παραμέτρους. Η διακίνηση των χρημάτων, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της βιομηχανίας και του εμπορίου, η προώθηση πολιτιστικών προϊόντων και η προβολή του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό εντάσσονται στα θετικά που αποφέρει ο τουρισμός σ' ένα κράτος. Από την άλλη, η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, η υποβάθμιση της χειρωνακτικής εργασίας, η αύξηση του κόστους ζωής, η εμπορευματοποίηση της λαϊκής τέχνης, η καταστροφή των παραδοσιακών οικισμών, η φθορά των ηθών και των εθίμων εντάσσονται στις αρνητικές παραμέτρους.

Οι κυριότερες αρνητικές επιπτώσεις του τουριστικού φαινομένου σύμφωνα με το Λύτρα (1988) είναι:

- Η άναρχη πολεοδομική-αρχιτεκτονική και αλόγιστη δόμηση οδήγησε στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, επιφέροντας σοβαρές οικολογικές επιπτώσεις στον γήινο, θαλάσσιο, υδάτινο και εναέριο περιβάλλον.
- Η αύξηση των τιμών γης στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές ώθησε στην αναζήτηση του εύκολου κέρδους, στην απότομη ανακατανομή του εισοδήματος, στην μεταβολή (ποσοτική και ποιοτική) στην παροχή υπηρεσιών δηλαδή στον τριτογενή τομέα της παραγωγής.
- Η δημογραφική διαφοροποίηση και η αλλοίωση της σύνθεσης του πληθυσμού στις υπό ανάπτυξη περιοχές μετέτρεψε σε ελάχιστο χρονικό διάστημα σε κορεσμένη περιοχή.
- Η αλλοτρίωση του πληθυσμού από την “εισβολή μαζικών τουριστών”, η εύλογη μεταστροφή των προσδιοριστικών παραγόντων διαμόρφωσης της προσωπικότητας, οι ενδο-οικογενειακές ψυχολογικές επιδράσεις από την τουριστική ανάπτυξη, οι επιρροές πάνω στα τοπικά ήθη και έθιμα.
- Οι επιδράσεις πάνω στη σεξουαλική συμπεριφορά γενικά και ειδικότερα τα τελευταία χρόνια λόγω της μάστιγας του AIDS έχει σαν αποτέλεσμα ουσιαστικές διαφοροποιήσεις στα θέματα της σεξουαλικότητας και των διαπροσωπικών σχέσεων.
- Οι ισχυρές κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις στη ζωή των μη ασχολουμένων κατοίκων με τον τουρισμό στις ανεπτυγμένες

τουριστικές περιοχές έχουν αρχίσει να γίνονται αντικείμενο ενδιαφέροντος της κοινωνικής έρευνας.

Οι κυριότερες θετικές επιπτώσεις του τουριστικού φαινομένου σύμφωνα με το Λύτρα (1988) είναι:

- Η ώθηση για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, γεγονός που συμβάλλει ουσιαστικά στην μείωση του σύγχρονου και διεθνούς κοινωνικού προβλήματος της ανεργίας και μάλιστα με αποκεντρωτική προοπτική.
- Η κάλυψη ιδιαίτερα σημαντικού μέρους του συναλλαγματικού ελλείμματος, ειδικά σε χώρες με προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών τους (όπως λ.χ. για την Ελλάδα, όπου το τουριστικό συνάλλαγμα μετά την συρρίκνωση του μεταναστευτικού και την μείωση του ναυτιλιακού συναλλάγματος, αποτελεί ουσιώδη { άδηλο πόρο } της ελληνικής οικονομίας.
- Η συμβολή του στην αύξηση του εισοδήματος σε ατομικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο εξαιτίας των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων του στην ελληνική οικονομία, προωθώντας την καλύτερη ανακατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στα αστικά κέντρα και την περιφέρεια και συνακόλουθα την περιφερειακή ανάπτυξη.
- Η βελτίωση και η ενίσχυση του εισοδήματος ορισμένων κοινωνικών και επαγγελματικών κατηγοριών σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όπως λ.χ. με την ανάπτυξη των αγρο-τουριστικών συνεταιρισμών.
- Η υποβοήθηση των χαμηλόμισθων κοινωνικών τάξεων με τη δημιουργία εξειδικευμένων θεσμών, όπως ο κοινωνικός τουρισμός ή η επέκταση των κοινωνικών παροχών με τον τουρισμό αναπήρων ή μειονεκτικών ατόμων, που πλέον αποτελούν διεθνή πρακτική.
- Η ευεργετική επίδραση στο κοινωνικό – ψυχολογικό επίπεδο για το σύγχρονο άνθρωπο που μαστίζεται από την καθημερινότητα, τη ρουτίνα, το στρες, το άγχος την έλλειψη κοινωνικών επαφών, την καθιστική ζωή και ένα πλήθος ακόμα ψυχολογικών επιβαρύνσεων, στις οποίες ο τουρισμός προσφέρει απάμβλυνση.
- Η προσφορά της αναγκαίας και επιτακτικής ικανοποίησης της ανάγκης για ξεκούραση από τον κάματο της 11μηνιας εργασίας και η δυνατότητα εξεύρεσης νέων μορφών ενασχόλησης, ψυχαγωγίας κ.λ.π.

1.4 Ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης

Το μοντέλο “ήλιος – θάλασσα – ξενύχτι” που πούλησαν οι tour operators στην Ελλάδα την δεκαετία του 1980 θεωρείται πλέον ξεπερασμένο και απευθύνεται σε τουρίστες με μεσαία και χαμηλά εισοδήματα. Η ακρίβεια που υπάρχει και επηρέασε ακόμα περισσότερο μετά την ένταξη της χώρας μας στην ευρωζώνη σε συνδυασμό με την χαμηλή σε ποιότητα τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών οδήγησε σε σημαντική μείωση των αφίξεων από το εξωτερικό.

Τα παράπονα αφορούν κυρίως τις τιμές σε προϊόντα και υπηρεσίες με ποσοστό 13,4%, ενώ 13,2% αφορά αποκλειστικά τις τιμές σε χώρους εστίασης, όπως τα καφέ και τα εστιατόρια. Ποσοστό 11,9% αφορά την ποιότητα το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρονται ενώ το 7,3% των παραπόνων έχει ως αντικείμενο τα ξενοδοχεία, από το πρωινό χαμηλής ποιότητας που προσφέρεται ως και την κατάσταση του καταλύματος η οποία δεν ανταποκρίνεται στην κατηγορία που υποτίθεται ότι ανήκει.

Οι υπηρεσίες των ταξιδιωτικών γραφείων αγγίζουν το 7,1% των καταγγελιών ενώ οι θαλάσσιες συγκοινωνίες το 6,9%, οι τράπεζες το 6,7%, οι αεροπορικές συγκοινωνίες το 5,2% και τα ελληνικά ταξί το 5,1%. (ΤΟ ΒΗΜΑ, 21/9/2003) Η τρομοκρατία που τα τελευταία χρόνια προβάλλεται πιο έντονα από τα μέσα ενημέρωσης, η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στην παγκόσμια αγορά και ειδικότερα στην τουριστική βιομηχανία έχουν δημιουργήσει ένα “πιεστικό” κλίμα για τον ελληνικό τουρισμό.

Η στροφή των τελευταίων ετών της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που είναι αποδοτικότερη οικονομικά και δεν επιβαρύνει το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται δεν αφήνει αδιάφορη την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής τουριστών. Η έννοια της αειφορίας σχετίζεται με το περιβάλλον και τα οικονομικά και ανθρώπινα συστήματα. Με άλλα λόγια αειφορία εννοούμε την ανάπτυξη την οποία καλύπτει τις σημερινές ανάγκες των ανθρώπων χωρίς να επιβαρύνει ή να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να πράξουν το ίδιο. Ο όρος αυτός ακούγεται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και έχει να κάνει με όλους τους τομείς της ανάπτυξης:

1. Η τεράστια βιομηχανική ανάπτυξη και οι συνέπειες της στο περιβάλλον και την ανθρώπινη κοινωνία.

2. Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού του πλανήτη, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια φυσικών πόρων για την διατήρηση του.
3. Η έλλειψη ισορροπίας στην οικονομική ανάπτυξη μεταξύ διαφόρων σημείων του πλανήτη και η κατάληξη, στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες της υπερκατανάλωσης. Το φαινόμενο αυτό έχει αντίκτυπο στην μείωση των φυσικών πόρων. (Ρίγγας, 2003)

Το μοντέλο “ποιοτικού τουρισμού” σημαίνει υψηλής ποιότητας προσφερόμενες υπηρεσίες, συνεπώς ακριβότερα πακέτα και λιγότεροι τουρίστες. Αυτή η στρατηγική δίνει βαρύνουσα σημασία στα χρήματα που ξοδεύουν, άρα αφήνουν στην χώρα και όχι στον αριθμό των τουριστών. (Ρωμαίος, 2003) Η έννοια της ποιότητας προσεγγίζεται από διάφορες σκοπιές και συνήθως αναφέρεται σε κάποια χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος που προσδιορίζουν ή επηρεάζουν την δυνατότητα και ικανότητα συμβολής του στην ικανοποίηση αναγκών, επιθυμιών και προσδοκιών της τουριστικής πελατείας. Οι προσδοκίες και οι εμπειρίες συνιστούν τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η αντίληψη της ποιότητας από τους χρήστες. Η ύπαρξη διαφόρων βαθμών ποιότητας τουριστικού προϊόντος σημαίνει ότι οι εμπειρίες των τουριστών ανταποκρίνονται ή υπερβαίνουν τις προσδοκίες. Η ορθή προσέγγιση των ζητημάτων της ποιότητας και η ένταξη τους σε μια ολοκληρωμένη τουριστική πολιτική έχει ως αντικείμενο την επίτευξη τριών στόχων:

- Ως πρώτος, μακροπρόθεσμος στόχος θεωρείται η επίτευξη μιας ελκυστικής εικόνας του τουριστικού προϊόντος μιας χώρας ή μιας περιοχής στη διεθνή τουριστική αγορά, μιας εικόνας με σταθερότητα και διάρκεια.
- Ένας δεύτερος στόχος είναι η στήριξη της επιδιωκόμενης τάσης για συνεχή αύξηση κερδών και εισοδημάτων μέσω της σταθερής, διαχρονικά, ικανοποίησης της τουριστικής πελατείας.
- Τρίτος στόχος είναι η προστασία των χαρακτηριστικών περιβαλλοντικών (φυσικών και ανθρωπογενών) πόρων τουριστικής έλξης, εφόσον μια σωστή προσέγγιση της ποιότητας συμπεριλαμβάνει το σεβασμό και την σωστή διαχείριση των πόρων. (Κομίλης και Βαγιονής, 1999)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Εισαγωγή: Κέρκυρα - Ιστορία και Πολιτισμός

Η Κέρκυρα, με τα καμπυλόγραμμα τοπία γεμάτα ελιές και κυπαρίσσια, καταπράσινη και επίπεδη γη σπαρμένη με αμπέλια και περιβόλια, βράχους διακοσμημένους με ανοιξιάτικα λουλούδια στα βουνά του βορρά, το μεσογειακό κλίμα είναι ένα νησί που βρέθηκε πολλές φορές στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος διαφόρων κατακτητών. Στη μυθολογία ήταν το νησί των Φαιάκων, όπου ο Οδυσσεάς συνάντησε τη Ναυσικά. Στους Ιστορικούς χρόνους αποτελούσε μέρος του πολιτισμού της Αρχαίας Ελλάδας και κατακτήθηκε κι αυτή από τους Ρωμαίους όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα. Στη συνέχεια αποτέλεσε τμήμα της βυζαντινής αυτοκρατορίας ενώ μετά την πρώτη πτώση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204 από το νησί πέρασαν διάφοροι κατακτητές: Νορμανδοί, Ανδηγανοί, Γάλλοι, Ρώσοι, Βρετανοί και Βενετοί. Η Κέρκυρα δεν κατακτήθηκε ποτέ από τους Τούρκους. Στις 21 Μαΐου 1864 η Κέρκυρα και όλα τα Επτάνησα ενώθηκαν με την Ελλάδα.

Η Κέρκυρα με 4.000.000 αιωνόβια ελαιόδεντρα, πευκοδάση, σκιερά δάση και πολύχρωμα χωράφια φυτεμένα με πεπόνια, φασόλια και καλαμπόκι συνθέτουν μια εκπληκτική χρωματική παλέτα. Στην Κέρκυρα συναντά κανείς όλες τις αποχρώσεις του πρασίνου και έτσι το τοπίο δεν είναι μονότονο, όπου και αν στρέψει κανείς το βλέμμα, η φύση τον ανταμείβει πλουσιοπάροχα. Τα πιο σύγχρονα ξενοδοχειακά συγκροτήματα βρίσκονται στα βόρεια του νησιού όπου έλκουν και τους περισσότερους επισκέπτες. Η πόλη της Κέρκυρας διαθέτει ένα από τα καλύτερα ξενοδοχεία της Ευρώπης ενώ όπως πηγαίνουμε προς τα νότια οι επενδύσεις για τον τουρισμό λιγοστεύουν.

Νότια της Κέρκυρας είναι οι Παξοί, ένα νησί πνιγμένο με ελιές με χωριά φτιαγμένα από πέτρα που συνδέονται μεταξύ τους με λιθόστρωτα μονοπάτια. Έχει απότομες ακτές που οδηγούν σε θαλάσσιες σπηλιές ενώ πάνω στα υψώματα του στέκονται αγέρωχοι ανεμόμυλοι. Νοτιότερα είναι οι Αντίπαξοι, ένα νησί γεμάτο αμπέλια που περιβάλλεται από γαλαζοπράσινα νερά με παραλίες γεμάτες

άσπρη ψιλή άμμο. Ένας ευλογημένος τόπος που αποτελεί παράδεισο για όσους αναζητούν την ηρεμία.

Στην ανοιχτή θάλασσα βορειοδυτικά του νησιού, συναντάμε τρία μικρά νησιά: Ερείκουσα, Οθωνοί και Μαθράκι είναι τα διαπόντια η ομορφιά των οποίων προκαλεί τους εραστές της φύσης να τα επισκεφτούν. Το καθαρό τοπίο, οι ακτές που πότε είναι βραχώδεις και πότε καλύπτονται από λεπτή άμμο προσφέρονται για το καλύτερο κολύμπι και καλύτερο ψάρεμα στο Ιόνιο. (Κλήμης Κ. 1988)

2.2 Υφιστάμενη κατάσταση του τουρισμού στην Κέρκυρα

Η Κέρκυρα, βρίσκεται στο σταυροδρόμι των εμπορικών οδών της Μεσογείου. Δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός στα Ιόνια νησιά και ένας από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα. Η πόλη της Κέρκυρας, που απαριθμεί πάνω από 40.000 κατοίκους είναι ένας τόπος όπου το διεθνές αεροδρόμιο, το λιμάνι και το σύγχρονο οδικό δίκτυο έχουν δημιουργήσει μια ικανοποιητική υποδομή. Ο πληθυσμός του νομού αριθμεί σήμερα περίπου 120.000 κατοίκους ενώ το νησί έχει έκταση 592 τ. Χιλιόμετρα.

Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει την δυναμικότητα ξενοδοχειακών μονάδων στο νομό της Κέρκυρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, 2005

ΠΟΣΟΣΤΑ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ				
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΕ ΑΣΤΕΡΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΙΑΜ.	ΔΩΜ.	ΚΛΙΝΕΣ
5,33%	1*	63	256	1278	2444
28,64%	2*	215	1610	6992	13126
27,30%	3*	96	853	6625	12513
32,85%	4*	62	869	8013	15056
5,87%	5*	7	0	1380	2691
100%	ΣΥΝΟΛΑ:	443	3588	24288	45830

ΠΗΓΗ: ΕΟΤ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Τα ξενοδοχεία 4* διαθέτουν τον μεγαλύτερο αριθμό κλινών από όλες τις κατηγορίες που υπάρχουν στο νησί. Σε σύγκριση με τα ξενοδοχεία η δυναμικότητα στα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα διαφέρει πολύ ανά κατηγορία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ, 2005

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ				
ΠΟΣΟΣΤΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΕ ΚΛΕΙΔΙΑ	ΔΙΑΜ.	ΔΩΜ.	ΚΛΙΝΕΣ
58%	1 ΚΛΕΙΔΙ	13486	20262	40630
30%	2 ΚΛΕΙΔΙΑ	2072	3200	6256
11%	3 ΚΛΕΙΔΙΑ	1695	3036	6106
1%	4 ΚΛΕΙΔΙΑ	1399	2715	5425
100%	ΣΥΝΟΛΑ	18652	29213	58417

ΠΗΓΗ: ΕΟΤ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Στα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα παρατηρείται στην συντριπτική πλειοψηφία τους ότι είναι κατηγορίας 1 κλειδιού συνεπώς και η ποιότητα των υπηρεσιών ανάλογη. Η ανάγκη για αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Κέρκυρας είναι άμεση. Η εισαγωγή στην αγορά νέων προορισμών με αρκετά χαμηλότερες τιμές και ικανοποιητική ποιότητα συνέβαλλε στην μείωση της έλευσης τουριστών στο νησί τα τελευταία χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΚΑΙ ΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ, 2005

ΑΦΙΞΕΙΣ		
ΕΤΗ	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	ΛΙΜΑΝΙ
2000	963.315	160.089
2001	978.644	145.494
2002	959.829	153.921
2003	905.022	136.903
2004	774.643	120.271
2005	850.937	118.465

ΠΗΓΗ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται το 2004 και φτάνει περίπου το 20% σε σχέση με το 2000. Η ανάθεση των Ολυμπιακών αγώνων στην χώρα μας το 2004 ήταν πολύ μεγάλη προβολή για την Ελλάδα. Οι τουρίστες που επισκέφτηκαν την χώρα μας τότε έμειναν ευχαριστημένοι στην πλειοψηφία τους από την φιλοξενία και την ποιότητα των υπηρεσιών. Αυτό συμπεραίνεται από την ανάκαμψη που παρατηρείται το 2005.

Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει τις διανυκτερεύσεις στο νομό το πρώτο εξάμηνο των ακόλουθων ετών σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, κάμπινγκ και κλαμπ.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ
ΚΕΡΚΥΡΑΣ, 2005**

ΕΤΗ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ
2000	1.205,206
2001	1.158,42
2002	1.146,62
2003	1.071,19
2004	1.020,86
2005	205.493

ΠΗΓΗ: ΕΟΤ ΚΕΡΚΥΡΑΣ – Δ/ΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Ενώ, οι αφίξεις στο αεροδρόμιο σημείωσαν μια μικρή ανάκαμψη σύμφωνα με τον προηγούμενο πίνακα αυτό που παρουσιάζει μεγάλη μείωση είναι οι διανυκτερεύσεις των τουριστών. Άρα παρατηρείται μία μείωση στη μέση διάρκεια παραμονής των τουριστών στην Κέρκυρα.

2.3 Τουριστική ανάπτυξη στην Κέρκυρα

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Κέρκυρα ήταν ένας αγαπημένος προορισμός για τουρίστες μεσαίων και κυρίως υψηλών εισοδημάτων. Η ύπαρξη ξενοδοχείου HILTON σε ένα τόσο μικρό νησί εκείνη την εποχή αντανακλά και το προφίλ των τουριστών που την επισκέπτονταν τότε για την φυσική της ομορφιά, τα τοπικά ήθη και έθιμα, τις παραδόσεις της, την φιλοξενία των κατοίκων της και λιγότερο για τον ήλιο και την θάλασσα της

Η συντριπτική τους πλειοψηφία έρχονταν μεμονωμένα, έφευγαν μαγεμένοι και ξαναέρχονταν φέρνοντας και τους φίλους τους. Τότε ήταν που άρχισε να αναπτύσσεται ο μαζικός τουρισμός και έκαναν την εμφάνιση τους στο νησί 2-3 μεγάλοι τουριστικοί πράκτορες. Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση στην περιοχή Μπενίτσες που ανήκει στο δήμο Αχιλλείων, τον δεύτερο μεγαλύτερο δήμο στο νομό μετά από τον δήμο Κερκυραίων. Κύρια απασχόληση των κατοίκων ήταν το ψάρεμα που όταν άκουσαν τα αστρονομικά ποσά που θα τους προσέφεραν σε σχέση με το επάγγελμα τους πίστεψαν στο μαζικό τουρισμό και στην μαζική ευτυχία-ευημερία. Οι περισσότεροι πούλησαν την βάρκα τους, το χωράφι τους και άρχισαν να χτίζουν διαμερίσματα και δωμάτια προς ενοικίαση αμφίβολης ποιότητας. (Κερκυραϊκό Βήμα, 12/5/2001)

Ο “νεανικός τουρισμός” ηλικίας 18-30 έγινε γρήγορα το κέντρο των Βρετανών τουριστών. Η κατανάλωση μεγάλης ποσότητας αλκοόλ, που στην πλειοψηφία τους τα μπαρ πουλούσαν νοθευμένα ποτά, σε συνδυασμό με την βίαιη συμπεριφορά τους οδηγούνταν καθημερινά σε ακραίες καταστάσεις. Τα έκτροπα που συνεβαίνανε τα πρόβαλλαν τόσο τα τοπικά και ελληνικά Μ.Μ.Ε όσο και κάποια ξένα κανάλια. Φυσικό επακόλουθο όλων αυτών τον αρνητικών στοιχείων ήταν να φτάσει την δεκαετία του 1990 σε τέλμα ο τουρισμός στην περιοχή και να φτάσει ακόμη να δυσφημεί όλο το νησί.

Σήμερα η Κέρκυρα και η περιοχή οι Μπενίτσες “έχουν βρει την ησυχία τους”. Άλλης “ποιότητας” τουρίστες και Κερκυραίοι επιχειρηματίες πιο έμπειροι από τα λάθη του παρελθόντος. Η “αποκατάσταση της τάξης” δεν έγινε από την Αστυνομία αλλά από τους ίδιους τους επιχειρηματίες, οι οποίοι κατάλαβαν ότι πλέον ο τουρισμός έχει εισέλθει σε νέα τροχιά και έχουν αλλάξει “γραμμή πλεύσης”. Τα φαινόμενα τύπου Κάβου (κέντρο νεαρών Βρετανών) είναι δημιουργήματα διαφόρων μεμονωμένων επιχειρηματιών και δεν είναι ικανά να βλάψουν τον Κερκυραϊκό τουρισμό.

Η στρατηγική η οποία έχει χαραχτεί τα τελευταία χρόνια αποβλέπει στην αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείει τον μαζικό τουρισμό. Με άλλα λόγια, αυτό που προσπαθούν να επιτύχουν είναι η “συνύπαρξη” «ακριβού – ποιοτικού» με αναβάθμιση του «φθηνού» σε καλό «φθηνό τουρισμό» (Ρωμαίος, 2003).

2.4 Μορφές τουρισμού στο νησί των Φαιάκων

Υπάρχουν τόσα πολλά που μπορεί να δει κανείς στην Κέρκυρα ώστε ακόμα κι ο τακτικός επισκέπτης βρίσκει κάθε φορά κάτι καινούριο: Η ιδιαίτερη κομψότητα των ανακτόρων του Αχιλλείου, ένα μοναδικό μνημείο στην Ευρώπη τόσο για την αισθητική του όσο και για την ιστορία του. Η “Μπέλλα βίστα πάνω από την Παλαιοκαστρίτσα αναγνωρίζεται ως η καλύτερη θέα της Ευρώπης. Το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας του νησιού όπου οι κάτοικοι ζουν και εργάζονται ανάμεσα στα μνημεία και τα μουσεία. Κάθε χωριό, κάθε κομμάτι του νησιού και ένα συγκριτικό του πλεονέκτημα: Η παλιά Περίθεια και οι Παλιές Σινιές χωριά εγκαταλελειμμένα πέτρινα σπίτια κρυμμένα στα βουνά στο βόρειο τμήμα του νησιού. Στο βορρά η θάλασσα έχει διαβρώσει τα μαλακά πετρώματα της ακτής και τα έχει μετατρέψει σε λεπτή χρυσή άμμο. Τα κάστρα στο Γαρδίκι, το Αγγελόκαστρο και τη Κασσιώπη ολοκληρώνουν την μαγευτική εικόνα.

Στη Μέση Κέρκυρα κυριαρχεί όπως παντού η ελιά και το τοπίο συμπληρώνεται από μια ποικιλία χρωμάτων. Η ενδοχώρα είναι σπαρμένη με καλλιεργημένες κοιλάδες ενώ το βουνό του Παντοκράτωρα υψώνεται επιβλητικό στο βόρειο τμήμα του νησιού, μια περιοχή βραχώδης με μικρές καλλιεργημένες εκτάσεις που διακόπτονται από ρεματιές και μικρά φαράγγια για να καταλήξει στη γραφική ανατολική ακτή. Πηγαίνοντας προς το Νότο υπάρχουν κατάφυτοι με ελιές λόφοι. Εδώ οι χαμηλές ακτές και οι πλατιές παραλίες γίνονται ένα με τον ορίζοντα. Σημείο αναφοράς της περιοχής η λίμνη Κορισσίων η οποία καθιερώθηκε ως βιότοπος. Είναι μια περιοχή γεμάτη αμμόλοφους, κατάφυτη από κέδρους και ιτιές κι άλλα φυτά που ευδοκιμούν στην άμμο κι αποτελούν παράδεισο για τα πουλιά που ζουν στην περιοχή.

Οι φυσικές ομορφιές που κατά κοινή διαπίστωση διαθέτει η Κέρκυρα και γενικότερα τα Ιόνια νησιά οδήγησαν την περιφέρεια Ιονίων νήσων με συντονισμένες κινήσεις των φορέων που εμπλέκονται στον τουρισμό στην καθιέρωση των νησιών ως διεθνείς προορισμοί βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Σκοπός είναι η διεύρυνση και καθιέρωση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και να δοθεί η δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν σε άλλες περιόδους εκτός καλοκαιριού και τουριστικής αιχμής τις ομορφιές των νησιών.

2.4.1 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού , στην οποία τα άτομα έχουν ως κύριο στόχο τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Είναι ένα είδος τουρισμού ήπιας τουριστικής δραστηριότητας, συμβαδίζει με την αειφόρο ανάπτυξη, με σκοπό την ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι Κερκυραίοι είναι άνθρωποι καλλιεργημένοι με μεγάλη μουσική και καλλιτεχνική κληρονομιά. Στο νησί υπάρχουν 18 Φιλαρμονικές που κάνουν συχνά συναυλίες σε εξωτερικούς χώρους στη διάρκεια του καλοκαιριού, και πολλές μαντολινάτες και χορωδίες που τραγουδούν στα σοκάκια της πόλης τα λεγόμενα “καντούνια”. Η συμφωνική ορχήστρα, οι χορωδίες καθώς και τα συγκροτήματα παραδοσιακών και σύγχρονων χορών εγγυώνται για ένα πλήρες πρόγραμμα πολιτιστικών, μουσικών και θεατρικών εκδηλώσεων.

Ξεχωριστή θέση κατέχει η Φιλαρμονική εταιρεία Κερκύρας η οποία ιδρύθηκε το 1840 και είναι η παλαιότερη του νησιού και από τις παλαιότερες σε όλη την Ελλάδα. Πρώτος διευθυντής της σχολής ήταν ο Νικόλαος Μάντζαρος ,συνθέτης του εθνικού μας ύμνου, ο οποίος μέχρι το 1872 διηύθυνε την ιστορική εταιρεία. Αυτή η Φιλαρμονική ήταν η πρώτη που έπαιξε τον εθνικό ύμνο αλλά και τον Ολυμπιακό ύμνο όταν συμμετείχε στην αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων το 1896. Μία άλλη φιλαρμονική είναι της Κορακιάνας με το όνομα “Ο Σπύρος Σαμάρας”. Απέκτησε νομική υπόσταση την 18^η Οκτωβρίου και είναι από τα μεγαλύτερα μουσικοπολιτιστικά σωματεία του νησιού όπου διδάσκονται η μουσική τέχνη, η φωνητική μουσική, το θέατρο, ο χορός, τα εικαστικά κ.α. και έχει σκοπό της, την διατήρηση, βελτίωση και διάδοση των πολιτιστικών στοιχείων του τόπου τόσο εντός όσο και εκτός του νομού. Η μπάντα αποτελείται από 100 περίπου μουσικούς. Η πρώτη εμφάνιση του μουσικού σώματος έγινε στην πόλη της Κέρκυρας, την Κυριακή των Βαΐων του 1961 και αποτέλεσε μεγάλο γεγονός για τα μουσικά δρώμενα του νησιού. Έκτοτε μετέχει σε όλες τις θρησκευτικές, πολιτιστικές και μουσικές εκδηλώσεις. Στις 21 Μαΐου 1975, σε διαγωνισμό Φιλαρμονικών του Νομού, πήρε το πρώτο βραβείο ανάμεσα στις 11 τότε Φιλαρμονικές του νησιού που έλαβαν μέρος σ’ αυτό. Η χορωδία και το χορευτικό τμήμα είναι παρούσες στις περισσότερες εκδηλώσεις που γίνονται είτε εντός Νομού είτε εκπροσωπώντας την Κέρκυρα σε εκδηλώσεις ανά την Ελλάδα.

Η ακαδημία Αθηνών αναγνωρίζοντας το σημαντικό έργο της Φιλαρμονικής, την βράβευσε με βραβείο της στις 28 Δεκεμβρίου 2000. Απόρροια της αγάπης των Κερκυραίων για την μουσική όλα αυτά τα χρόνια είναι το διεθνές φεστιβάλ φιλαρμονικών που έγινε θεσμός μόλις το 2005. Ένα μεγάλο μουσικό γεγονός που διαφήμισε το νησί σε όλο τον κόσμο αφού είχαν προσκληθεί Μπάντες από όλες τις ηπείρους και για πέντε μέρες γίνονταν εκδηλώσεις σε όλους τους δήμους του νομού προσφέροντας τα μέγιστα για την προβολή του τόπου.

Η όπερα έχει αγαπηθεί από τα χρόνια των Βενετών και οι παραστάσεις προσελκύουν πάντα πολύ κόσμο. Οι πολλές πινακοθήκες φιλοξενούν εκθέσεις ντόπιων και ξένων καλλιτεχνών με διεθνή φήμη. Το δημοτικό θέατρο, η πλατεία του Αγ. Γεωργίου, η πλατεία Σπιανάδα (μεγαλύτερη των Βαλκανίων), το παλιό και το νέο φρούριο καθώς και άλλοι εξωτερικοί χώροι, χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση πολλών και ποικίλων εκδηλώσεων όπως συναυλιών, παραστάσεις σύγχρονου αλλά και παραδοσιακού χορού και θεατρικές παραστάσεις. Το Κερκυραϊκό φεστιβάλ κινηματογράφου είναι θεσμός πολλών ετών στο νησί και προσελκύει ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων που σχετίζονται με την έβδομη τέχνη. Η μεγάλη συμμετοχή από ντόπιους λόγιους έκαναν επιτακτική την δημιουργία λυρικού θεάτρου στην Κέρκυρα. Οι χρηματοδοτήσεις και το οικοπέδο υπάρχουν και σύντομα θα μπορούν να διοργανώνονται εκδηλώσεις τόσο σε τοπικό όσο και εθνικό επίπεδο.

Η παλαιά πόλη της Κέρκυρας είναι ένα ζωντανό μνημείο για τους επισκέπτες. Άρχισε να αναπτύσσεται σταδιακά εκτός του Παλαιού φρουρίου, πιθανόν από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα. Υπέστη καταστροφές στις τούρκικες πολιορκίες του 1537 και του 1571. Τα βασικά πολεοδομικά της χαρακτηριστικά τα απέκτησε επί της ενετοκρατίας μετά την περιτείχιση της στα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Οργανώθηκε σε μικρές συνοικίες, με πυκνή δόμηση και με πυρήνα συνήθως μία εκκλησία. Στην αρχιτεκτονική της συνδυάζονται διάφορα στοιχεία από την ενετική και αγγλική κυρίως περίοδο (αναγέννησης, μπαρόκ, νεοκλασικισμού), τα οποία συναντιούνται με την τοπική παράδοση δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο γραφικό και ενδιαφέρον σύνολο. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ο μεγάλος αριθμός εκκλησιών. Τα ιστορικά μνημεία, τα στενά σοκάκια που περπατάει κανείς και χάνεται έχει προταθεί από το υπουργείο Πολιτισμού ώστε να ενταχθεί στα προστατευμένα μνημεία της UNESCO. Τα πιο προσφιλή στους επισκέπτες είναι:

- 1) Μουσείο ασιατικής τέχνης

- 2) Μουσείο χαρτονομισμάτων Ιονικής τράπεζας
- 3) Δημοτική πινακοθήκη
- 4) Αρχαιολογικό μουσείο
- 5) Βυζαντινό μουσείο
- 6) Μουσείο Ιωάννη Καποδίστρια
- 7) Μουσείο Διονύσιου Σολομού
- 8) Μουσείο κεραμικής τέχνης
- 9) Μουσείο Αντιβουνιώτισσας
- 10) Μουσείο Παλαιόπολης
- 11) Δημοτική βιβλιοθήκη
- 12) Ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου

Το παλιό φρούριο της Κέρκυρας ελέγχει το θαλάσσιο πέρασμα και είναι από τα σημαντικότερα αμυντικά συγκροτήματα που κατασκευάστηκαν στη Μεσόγειο. Είναι χτισμένο σε μια φυσικά οχυρή θέση, όπου σταδιακά, από το 6^ο αιώνα, είχε αναπτυχθεί η βυζαντινή πόλη της Κέρκυρας (Κορυφώ).

Οχυρώθηκε αρχικά στη μεσοβυζαντινή περίοδο. Η οχυρωματική διαμόρφωση του φρουρίου, όπως διασώζεται μέχρι σήμερα, οφείλεται κυρίως στα αμυντικά έργα των Βενετών κατά το διάστημα της κυριαρχίας τους στο νησί (1386-1797). Τα σημαντικότερα από αυτά έγιναν μέχρι και τον 16^ο αιώνα και σχεδιάστηκαν από τους καλύτερους αρχιτέκτονες της Βενετίας, όπως ήταν ο Michele Sammicheli. Ορισμένα νέα αμυντικά έργα, που δεν άλλαξαν όμως τη βασική μορφή που έγιναν την περίοδο της “Αγγλικής Προστασίας” (1815-1864). Σε εκθεσιακό χώρο του φρουρίου στεγάζεται η “βυζαντινή συλλογή της Κέρκυρας”.

Το Νέο φρούριο της Κέρκυρας κατασκευάστηκε από τους Βενετούς τον 16^ο αιώνα στον λόφο του Αγίου Μάρκου. Προστάτευε την πόλη, το λιμάνι και τα περίχωρα της (ΒΔ πλευρά της πόλης) και σχεδιάστηκε από τον στρατιωτικό αρχιτέκτονα Ferrante Vitelli. Κατά την τουρκική πολιορκία της Κέρκυρας το 1716, είχε σημαντικό ρόλο στην άμυνα της πόλης υπό την αρχηγία του στρατάρχη Mathias von der Schuleburg. Επί “Αγγλικής Προστασίας” (1815-1864) δέχθηκε αρκετές επισκευές και προσθήκες νέων κτιρίων (στρατώνες).

Το φρούριο Αγγελόκαστρο βρίσκεται στη ΒΔ πλευρά του νησιού και είναι χτισμένο την εποχή της Ενετοκρατίας. Η κατοχή των Ενετών κρατάει χρόνια και το 1214 ο Μιχαήλ Αγγελος ο Κομνηνός θα προσαρτήσει την Κέρκυρα στο

Δεσποτάτο της Ηπείρου που περιλάμβανε την Ήπειρο, Ακαρνανία, Αιτωλία και μέρος της Θεσσαλίας. Κατά την περίοδο των Δεσποτών της Ηπείρου οφείλεται η Κέρκυρα έλαβε εξαιρετικά προνόμια.

Διοικητικά το νησί χωρίστηκε σε δέκα Δεκαρχίες, οι οποίες κατά τον Miller, ήταν ίσως μεν εξακολούθηση του Βενετικού συστήματος του αποικισμού, με δέκα ευπατρίδες, ίσως όμως λείψανα των αρχαίων Ρωμαίων δέκα ανδρών ή επιχωρίων γαιοκτημόνων. Στους Δέσποτες της Ηπείρου οφείλεται η κατασκευή και του μεγαλοπρεπούς φρουρίου του Αγγελοκάστρου πάνω από την άγρια θάλασσα του Ιονίου, του οποίου η ανέγερση, κατά τον Μουστοξύδη, στον Μιχαήλ Άγγελο τον Α και κατά τον Παρτς αποδίδεται στο Δεσπότη Μιχαήλ το Β. Στην Ενετική περίοδο το κάστρο αυτό ήταν έδρα Διοικητού, ο οποίος ήταν πάντοτε Έλληνας σε αντίθεση με τα κάστρα της πόλης και τους διοικητές που ήταν Ενετοί και είχαν περιορισμένη δικαστική εξουσία.

Σήμερα το Αγγελόκαστρο είναι ένα επιβλητικό ερείπιο, σε μεγαλόπρεπη τοποθεσία, που δεσπόζει τριακόσια μέτρα πάνω από την επιφάνεια του Ιονίου πελάγους και κατά την παράδοση κατοικείται από αγγέλους.

Το ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου χτίστηκε το 19^ο αιώνα, επί αρμοστείας του Sir Thomas Maitland, ως κατοικία του άγγλου αρμοστή. Στέγασε προσωρινά την Αρμοστεία και την Γερουσία της Ιονίου Βουλής και υπήρξε έδρα του τάγματος των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου (σήμερα μουσείο Ασιατικής τέχνης και Δημοτική πινακοθήκη). Ανήκει στον νεοκλασικό βρετανικό ρυθμό (Γεωργιανός) και σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Sir George Whitmore.

Το Μον Ρεπό και η Παλαιόπολη είναι ένα κτήμα 258 στρεμμάτων που έχει ελιές, σπάνια φυτά και λουλούδια. Η έπαυλη χτίστηκε σε νεοκλασικό ρυθμό μεταξύ 1828 και 1831 για να γίνει η εξοχική κατοικία του Άγγλου Αρμοστή Adam. Μετά την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα το 1864 έγινε θερινό ανάκτορο της βασιλικής οικογένειας και από το 2001 στεγάζει το Αρχαιολογικό μουσείο Παλαιόπολης. Ακολουθώντας τις ταμπέλες φτάνεις στα ερείπια του Ηραιού που κτίστηκε τον 7^ο αιώνα π. Χ και ήταν ο σημαντικότερος ναός της Κέρκυρας, στο τέμενος του Απόλλωνα και στον δωρικού ρυθμού ναό του Καρδακίου του 500π. Χ. Έξω από το Μον Ρεπό διακρίνεται η βασιλική της Παλαιόπολης του 5^{ου} αιώνα που είναι κτισμένη πάνω στα ερείπια της ρωμαϊκής αγοράς και την ανασκαφή στα ρωμαϊκά λουτρά του 3^{ου} και 4^{ου} αιώνα μ. Χ.

2.4.2 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μια κατηγορία ανθρώπων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να συμμετάσχουν σε κάποιες θρησκευτικές τελετές ή για να κάνουν κάποιο τάμα. Η μορφή αυτού του τουρισμού είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μια ως τρεις μέρες. Τα τουριστικά πακέτα για τον θρησκευτικό τουρισμό είναι φθηνότερα οικονομικά από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού αλλά συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομία των χωρών που υπάρχουν θρησκευτικοί τόποι. (Ηγουμενάκης, 1998β)

Ενώ στους Κερκυραίους αρέσουν οι γιορτές, δεν ξεχνούν ποτέ την Ελληνική Ορθόδοξη θρησκεία τους. Περίπου 2000 χρόνια εκκλησιαστικής παράδοσης καταγράφονται στις πολλές εκκλησίες, τα μικρά ξωκλήσια και τα μοναστήρια. Οι τέσσερις ετήσιες λιτανείες του πολιούχου του νησιού Αγίου Σπυρίδωνα είναι οι πιο αγαπημένες και οι δύο γίνονται στο ξεχωριστό Πάσχα της Κέρκυρας και αποτελούν μέρος μιας σειράς εκδηλώσεων που γίνονται τις μέρες αυτές. Το Μεγάλο Σάββατο τις 6 το πρωί γίνεται η αναπαράσταση του σεισμού από τον Ιερό Ναό της Παναγίας των Ξένων. Η Παναγία των Βλαχερνών είναι μοναστήρι που χτίστηκε τον 17 αιώνα και βρίσκεται στην γνωστή περιοχή Κανόνι. Απέναντι στο καταπράσινο Ποντικονήσι βρίσκεται το βυζαντινό εκκλησάκι του Παντοκράτορα χτισμένο τον 13 αιώνα. Το μοναστήρι της Θεοτόκου στην περιοχή Παλαιοκαστρίτσα χτισμένο το 1225 μ. Χ συγκεντρώνει χιλιάδες πιστούς ιδιαίτερα την καλοκαιρινή περίοδο.

Ο ιερός ναός του Αγίου Σπυρίδωνα είναι ο πιο γνωστός στην Κέρκυρα καθώς είναι και ο πολιούχος του νησιού. Το πανύψηλο πυργοειδές καμπαναριό ξεχωρίζει και φαίνεται από όλα τα σημεία της πόλης. Χτίστηκε το 1590 μ. Χ. Το ιερό του σκηνώματος φυλάσσεται μέσα στην επιχρυσωμένη λάρνακα που βγαίνει σε περιφορά στις λιτανείες της πόλης με τη συνοδεία όλων των φιλαρμονικών του νησιού. Ανήκε στην οικογένεια Βούλγαρη που το εκχώρησε από το 1960 στην εκκλησία με τη συμφωνία το πρώτο αρσενικό μέλος κάθε γενιάς να γίνεται πρωθιερέας.

Ο ιερός ναός Υπεραγίας Θεοτόκου Κυράς Αντιβουნიώτισσας (Μουσείο Αντιβουनिώτισσας) είναι μια μονόχωρη, επτανησιακού τύπου βασιλική με

εξωνάρθηκα στις τρεις πλευρές της. Χτίστηκε πιθανότατα στα τέλη του 15^{ου} αιώνα και αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και πλουσιότερα μνημεία της Κέρκυρας. Το 1979, οι κτητορικές οικογένειες Μυλωνοπούλου, Αλαμάνου, Ριζικάρη και Σκάρμπα δώρισαν το μνημείο στο Ελληνικό Δημόσιο. Ο ναός σήμερα αποτελεί μουσείο με πλούσια συλλογή εικόνων και κειμηλίων. Περιλαμβάνονται έργα από τα τέλη του 15^{ου} αιώνα ως το 19^ο αιώνα σημαντικών ζωγράφων (Εμμανουήλ Τζανές, Μιχαήλ Δαμασκηνού, Μ. Αβράμη, Ν. Τζαφούρη, Ι. Παλαδά) και άλλων πολλών ανώνυμων καλλιτεχνών.

Ο ιερός ναός Ιάσωνος και Σωσιπάτρου (περί τα 1000μ. Χ) ένα από τα αρχαιότερα και καλύτερα σωζόμενα δείγματα δικίονου σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού, της Μέσης Βυζαντινής περιόδου, Καθολικό μονής στα Μετβυζαντινά χρόνια.

Ο ιερός ναός Βασιλικής του Ιοβιανού (5^{ου} αιώνα μ.Χ) πεντάκλιτη Παλαιοχριστιανική Βασιλική που περιορίστηκε την Μεταβυζαντινή περίοδο στο μεσαίο κλίτος. Μνημείο με ιδιαίτερη σημασία λόγω της μακρόχρονης πορείας του (που διαπιστώνεται με σωρεία επάλληλων και ορατών επεμβάσεων) και της σύνδεσης του ως “Μεγάλης Εκκλησίας” με την Παλαιόπολη.

Η μονή Αγίου Θεόδωρου, (μεταξύ 5^{ου} – 6^{ου} αιώνα) τρίκλιτη Βασιλική στα Παλαιοχριστιανικά χρόνια, που περιορίστηκε στα Μεταβυζαντινά στο μεσαίο κλίτος και μετατράπηκε το 16^ο αιώνα σε Καθολικό μονής, με ελεύθερη τετραγωνική μοναστηριακή αυλή.

Η Παναγία η Νερατζίχα, (11^{ος} -12^{ος} αιώνας μ. Χ) πύργος των αρχαίων τειχών που μετατράπηκε σε ναό. Σώζεται μόνο ο βόρειος τοίχος που φέρει τη Βυζαντινή προσθήκη με χαρακτηριστικά τρία αφιδώματα.

Η Μονή Παντοκράτορα, (11^{ος} – 12^{ος} αιώνας) το Καθολικό της Μονής, δικίονος εγγεγραμμένος σταυροειδής Ναός με πλάγιες κόγχες, τρίπλευρη ασπίδα Ιερού και μικρό τρούλο που στηρίζεται σε οκτάπλευρο τύμπανο. Μεσοβυζαντινά γλυπτά, εντοιχισμένα στην τοιχοποιία, κρύβονται από μεταγενέστερα κονιάματα.

Ο Ιερός Ναός Καρδακίου, Υστεροαρχαϊκός (περί το 500 π. Χ) ναός δωρικού ρυθμού, με έντεκα μονολιθικά υποστυλώματα κατά μήκος της κάθε μακριάς πλευράς και έξι σε κάθε στενή πλευρά.

Ο Ιερός Ναός Αρτέμιδος Γοργούς, από τους πρωιμότερους ολόλιθους δωρικούς ναούς, με δεκαεπτά υποστυλώματα κατά μήκος σε κάθε μακριά πλευρά και έξι σε κάθε στενή. Ο Ναός με τον καλοδιατηρημένο, τεράστιο βωμό χτίστηκε

το 590-580 π. Χ από πορώδης ασβεστόλιθους. Η εντυπωσιακή παράσταση του ανάγλυφου αετώματος της Δυτικής όψης βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Ο Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Ιακώβου και Χριστόφορου των Καθολικών της Κέρκυρας χτίστηκε τον 16^ο αιώνα. Υπέστη καταστροφές το 1943 (βομβαρδισμοί πόλεως) και το 1970 αποκαταστάθηκε λαμβάνοντας την σημερινή του μορφή.

2.4.3 Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα η οποία εκδηλώνεται με την διεξαγωγή των διαφόρων αθλητικών εκδηλώσεων (Παγκόσμιο πρωτάθλημα στίβου, ποδοσφαίρου, πανελλήνια, πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα, διεθνή μίτινγκ, Ολυμπιακοί αγώνες). Λόγω της παρακολούθησης των εκδηλώσεων που έχουν παγκόσμια εμβέλεια και προσελκύουν μεγάλο αριθμό αθλητών και επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Με παράδοση στο κρίκετ που χρονολογείται από τον 18 αιώνα οι παλιές γκραβούρες αναπαριστούν Άγγλους αξιωματικούς να παίζουν στην πλατεία Σπιανάδα και στα σοκάκια της πόλης. Οι Κερκυραίοι παρακολουθούσαν όλο περιέργεια αυτό το αριστοκρατικό παιχνίδι. Ο πρώτος αγώνας μεταξύ κερκυραϊκού γυμναστικού συλλόγου έγινε το 1905 με την μορφή γιορταστικής οργάνωσης. Με το πέρασμα των χρόνων αγαπήθηκε ιδιαίτερα από τους ντόπιους και ιδρύθηκαν άλλοι τέσσερις σύλλογοι. Το 1997 ιδρύθηκε η ελληνική ομοσπονδία κρίκετ με έδρα την Κέρκυρα. Κάθε χρόνο διοργανώνεται το πανελλήνιο πρωτάθλημα κρίκετ καθώς επίσης ευρωπαϊκά φιλικά παιχνίδια.

Άλλο ένα άθλημα που αγαπούν οι Κερκυραίοι είναι το τένις. Από τους αρκετούς ομίλους αντισφαίρισης που υπάρχουν στο νησί συγκαταλέγεται και ο αρχαιότερος της Ελλάδας. Διεθνής αγώνες, προπονήσεις της εθνικής ομάδας γίνονται στο νησί και τον Αύγουστο πραγματοποιείται το παγκόσμιο πρωτάθλημα αντισφαίρισης.

Με ένα από τα καλύτερα γήπεδα γκολφ στον κόσμο η Κέρκυρα διοργανώνει διεθνής συναντήσεις και τουρνουά πολύ συχνά.

Με πρωτοβουλία του δήμου Θιναλίων πραγματοποιήθηκε για δεύτερη χρονιά φέτος μία από τις πέντε μεγάλες διοργανώσεις του πανελλήνιου πρωτάθληματος “Beach volley”. Πρόκειται για ένα από τα πέντε τουρνουά του “ Πανελλήνιου

Σιρκουί Μάστερς 2006” όπως ονομάζεται από το 2001 το Πανελλήνιο πρωτάθλημα και στο οποίο έδωσαν το παρόν τα μεγαλύτερα ονόματα, σε πανελλαδικό επίπεδο, αυτού του τόσο θεαματικού και δημοφιλούς αθλήματος. Το τουρνουά είναι μία σημαντικότερη και πανελλήνιας εμβέλειας αθλητική διοργάνωση, που υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία του δήμου Θιναλίων και της Γυμναστικής Ένωσης Θιναλίων, σε συνεργασία με την Ελληνική Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης (ΕΟΠΕ) η οποία έχει την αρμοδιότητα αυτών των διοργανώσεων. Το γεγονός στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία και σκοπός του δήμου ήταν να μείνουν ευχαριστημένοι αθλητές και προπονητές ώστε να γίνει θεσμός και να γίνεται σε ετήσια βάση.

Άλλο ένα όχι τόσο διαδεδομένο σπορ υποστηρίζεται ιδιαίτερα από τους Κερκυραίους. Το πανελλήνιο πρωτάθλημα αγώνων φουσκωτών σκαφών ανοικτής θαλάσσης και τριγώνου που πραγματοποιήθηκε στην πίστα της Γαρίτσας είχε τεράστια επιτυχία. Διοργανωτής ήταν ο όμιλος φουσκωτών σκαφών Κέρκυρας υπό την αιγίδα του δήμου Κερκυραίων και της Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης . Η συμμετοχή ήταν η μεγαλύτερη των τελευταίων ετών και έφτασε τα 31 σκάφη ενώ το ενδιαφέρον του κοινού ήταν επίσης αυξημένο και κατέκλυσαν τον όρμο της Γαρίτσας. Συμμετείχαν συνολικά 20 σκάφη που έτρεξαν στο τρίγωνο (1.900 μέτρα) του όρμου της Γαρίτσας σε 7 γύρους τα σκάφη τουρισμού και 10 τα σκάφη σπορ. Παράλληλα με τους αγώνες, οι πολυάριθμοι θεατές είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν επίδειξη του ιπτάμενου φουσκωτού από τον Αεραθλητικό σύλλογο του νησιού, επίδειξεις θαλάσσιου σκι από το σωματείο θαλάσσιων σπορ καθώς επίσης επίδειξη ναυαγοσωστικής από τον ομώνυμο σύλλογο του νησιού. Το καλλιτεχνικό μέρος περιλάμβανε χορευτικό πρόγραμμα μοντέρνων χορών καθώς και παραδοσιακών με το Λύκειο Ελληνίδων.

2.4.4 Οικοτουρισμός

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δεν χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο επισκέπτης όσο και ο τουριστικός προορισμός υποδοχής του σέβονται το περιβάλλον. Τα μαζικά μέσα μεταφοράς και ότι μπορεί να βλάψει επιπλέον τη φύση αποφεύγονται όπου είναι εφικτό.

Το χωριό Γιαννάδες βρίσκεται κτισμένο στην κορυφή ενός λόφου, ενώ μπροστά του απλώνεται το λιβάδι του Ρόπα. Η πανοραμική θέα του λιβαδιού και

της ευρύτερης περιοχής δεσπόζει σε κάθε σημείο του χωριού με χαρακτηριστικό στοιχείο την πλατεία του.

Εντός του χωριού, στα γραφικά δρομάκια διακρίνονται σημεία του παρελθόντος, ιδιαίτερα της εποχής της Ενετοκρατίας. Χαρακτηριστικό δείγμα της περιόδου αυτής είναι τα πέτρινα τοξοειδή βόλτα (Πύλες), όπως και η εκκλησία του Αγίου Νικολάου με το σκαλιστό ανάγλυφο τέμπλο και το πέτρινο καμπαναριό. Πρόκειται για καθεδρικό ναό που προϋπάρχει του 1450 και ανήκει στις τρίκλιτες επτανησιακού τύπου βασιλικές με δίρικτη στέγη και ημικυκλική αψίδα 9,5 μέτρα περίπου. Όποιος επισκεφθεί το ναό μένει έκπληκτος από το μέγεθος, την ευταξία και την υπέροχη θέση του.

Ο οικισμός παλαιότερα βρισκόταν σε άλλο σημείο, εκεί που σήμερα βρίσκεται η εκκλησία Παναγίας Παλαιοχωρίτισσας. Η εκκλησία αυτή είναι μια μικρή βασιλική, 50 τ. μ περίπου και λειτουργεί τον Δεκαπενταύγουστο, τη Μεσοπεντηκοστή και των Αγίων Ταξιαρχών τις 8 Νοεμβρίου. Η θέα είναι φανταστική προς το ανατολικό λιβάδι Ρόπα και την πόλη.

Στην δυτική πλευρά του χωριού υπάρχουν απόκρημνα τοπία πάνω από τη θάλασσα, υπάρχει δίκτυο μονοπατιών που καταλήγουν σε αυτά, ενώ τρία από αυτά καταλήγουν στις παραλίες Αντίψος, Γυάλι και την μικρότερη Κρούζα.

Νοτιότερα από τις παραλίες αυτές απλώνεται η παραλία των Ερμόνων και το ποτάμι χύνεται στην θάλασσα. Εδώ ο μύθος θέλει να γίνεται συνάντηση Οδυσσέα- Ναυσικάς, όπου και αναβιώνει τα τελευταία χρόνια με θεατρική παράσταση. Στους Έρμονες βρίσκεται η σπηλιά του Λορέντζου Μαβίλη όπου και ο ποιητής σύχναζε συγγράφοντας.

Επίσης, στην περιοχή έχει ανακαλυφθεί παλαιολιθικός οικισμός. Στην περιοχή του Αντίψου, στο σημείο που προεκτείνεται βαθύτερα προς τη θάλασσα, υπάρχει ένας βράχος που ονομάζεται “Τούρκος”. Μοιάζει με γιγαντιαίο άνθρωπο που φορά ογκώδες πανωφόρι και μυτερό σκουφί. Ο τοπικός μύθος θέλει να είναι Τούρκος που μαρμάρωσε, πηγαίνοντας να κλέψει την εκκλησία της Παναγίας της Αμπελίτισσας. Η Παναγία λένε, διαβλέποντας το σκοπό του τον μαρμάρωσε.. το φυσικό περιβάλλον του ναό είναι θεσπέσιο.

Ο οικισμός σήμερα διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τα παραδοσιακά του στοιχεία, παρουσιάζοντας και τις οικιστικές παρεμβάσεις προσαρμογής στις σύγχρονες ανάγκες.

Η λίμνη Κορισσίων είναι μια τεράστια μακρόστενη λιμνοθάλασσα με έκταση 6.000 στρέμματα που προσφέρει ένα από τα ωραιότερα ηλιοβασιλέματα και φιλοξενεί χιλιάδες πουλιά. Ανάμεσα στη θάλασσα και τη λίμνη, μια στενή λωρίδα γης δημιουργεί την απέραντη παραλία του Χαλικούνα. Εάν κάποιος περάσει τη γέφυρα που βρίσκεται σε αμμόλοφους τύπου Σαχάρα, με σπάνιο δάσος από κέδρους (κάτι ανάλογο υπάρχει στην Γαύδο στο άλλο άκρο της Ελλάδας).

Το δάσος του Αρκουδήλα βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο του νησιού και το μοναστήρι της Παναγίας του 1700, με πολεμίστρες και τείχη. Η βόλτα στο δάσος με τα κυπαρίσσια, τους σχίνους και τις κουμαριές καταλήγει σε απότομο γκρεμό που κόβει την ανάσα. Το ακρωτήριο του Ασπρόκαβου ονομάστηκε Αρκουδήλας από το γαλλικό arc d' isle (αψίδα του νησιού, ιδιωματισμός που σημαίνει απώτατο άκρο της Γης).

2.5 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν σε αυτό το κεφάλαιο βγαίνουν ορισμένα συμπεράσματα. Η Κέρκυρα είναι ένας πολύ δημοφιλής τουριστικός προορισμός και έχει καθιερωθεί στη συνείδηση των τουριστών. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού το 1980 έδωσε την ευκαιρία στους ντόπιους να κάνουν επενδύσεις στον τουρισμό και να γίνουν οι ίδιοι μέρος της τουριστικής βιομηχανίας του τόπου.

Η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης μας οδήγησε σε μία άλλη γραμμή πλεύσης για τον τουρισμό του νησιού. Ήδη αποτελεί ένα προορισμό χαμηλών οικονομικών εισοδημάτων που περισσότερο επιβαρύνουν τον τόπο παρά συμβάλλουν στην ευημερία και οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Η στροφή των τελευταίων ετών στην ποιότητα και την αναβάθμιση των ήδη υπάρχων επενδύσεων στον τουρισμό θα φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η λέξη αειφορία ακούγεται εδώ και είκοσι περίπου χρόνια στο εξωτερικό και την γνωρίζουν τόσο οι φορείς που εμπλέκονται στον τουρισμό όσο και οι απλοί άνθρωποι.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χωρίς να επιβαρύνεται το περιβάλλον αποτελεί στόχο όλων. Μία περιοχή μπορεί να δεχθεί ένα ορισμένο αριθμό τουριστών για να μην έχει κακές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η χλωρίδα και η πανίδα του τόπου, τα ζώα που μπορεί να υπάρχουν, σπάνια είδη πτηνών θα πρέπει να

προστατευτούν. Ήπια τουριστική ανάπτυξη σημαίνει τόσο όφελος για τους ίδιους τους κατοίκους του όσο και για το περιβάλλον καθώς θα το προσέχουν.

Η Κέρκυρα με την ιστορία της και το φυσικό περιβάλλον προσφέρεται για την ανάπτυξη τέτοιου είδους τουρισμού. Ο πολιτισμός με την μουσική, θέατρο και γενικά όλα τα εικαστικά είναι ιδανικός για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού. Η παράδοση και η ανάγκη των Κερκυραίων να εκφραστούν μέσα από την τέχνη είναι γνωστή τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Όση αγάπη τρέφουν για την τέχνη τόσο βαθιά θρησκευόμενοι είναι οι κάτοικοι του νησιού. Η ύπαρξη μοναστηριών, εκκλησιών δικαιολογεί την λατρεία προς τον Θεό. Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Το Πάσχα που είναι το πιο λαμπρό από την υπόλοιπη Ελλάδα προσελκύει πολύ κόσμο, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό.

Εξαιτίας της αγγλικής και ιταλικής κυριαρχίας στο νησί αθλήματα ιδιαίτερα δημοφιλή στο εξωτερικό είναι πολύ αγαπητά στους ντόπιους. Το κρίκετ, το γκολφ, το τένις, και άλλα αθλήματα έχουν μεγάλη απήχηση στην νεολαία της Κέρκυρας.

Η προσπάθεια τόσο της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων όσο και των φορέων που εμπλέκονται για την προβολή του νησιού είναι να καθιερωθούν τα Ιόνια ως προορισμός για ήπια τουριστική δραστηριότητα. Η ύπαρξη χωριών που έχουν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους καθώς και μονοπάτια για την ανάπτυξη διάφορων μορφών τουρισμού βοηθά την οικονομία του τόπου χωρίς να επιβαρύνει αρνητικά το περιβάλλον. Η ύπαρξη και ανάπτυξη τέτοιων μορφών τουρισμού βοηθά τόσο στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου όσο αμβλύνει την εποχικότητα που είναι ιδιαίτερα εμφανής μετά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με οργανωμένες κινήσεις τόσο των φορέων που εμπλέκονται στον τουρισμό όσο και ιδιωτικών πρωτοβουλιών θα βοηθούσε στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Η βελτίωση των ήδη υπάρχων τουριστικών υποδομών όσο και η δημιουργία νέων αποτελεί μονόδρομο για να γίνει πάλι ανταγωνίστρια περιοχή τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Με σωστή συνεννόηση και οργανωμένες κινήσεις το νησί των Φαιάκων μπορεί να ανακτήσει το χαμένο έδαφος και να επαναπροσδιοριστεί στο παγκόσμιο τουριστικό χάρτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Μεθοδολογία της έρευνας

Για να πραγματοποιηθεί αυτή η εργασία χρειάστηκε να πάρουμε κάποιες πληροφορίες που θα βοηθήσουν στην σωστή διεξαγωγή και ανάδειξη των δυνατοτήτων της Κέρκυρας. Οι εμπλεκόμενοι φορείς έδωσαν μεγάλη σημασία σε αυτή την προσπάθεια απαντώντας σε όλες τις ερωτήσεις κι έτσι βοήθησαν στη διεξαγωγή σωστών αποτελεσμάτων. Επιπλέον προσφέρθηκαν να δείξουν μελλοντικές κινήσεις που θα φέρουν περισσότερο τουρισμό στο νησί και οικονομική ευημερία.

Μεγάλη βοήθεια έδωσαν έντυπα τουριστικού περιεχομένου που εκδίδει η νομαρχία του νομού ανά τρίμηνο. Εκεί παρουσιάζονται στοιχεία που δείχνουν την πορεία της τουριστικής κίνησης όλη την διάρκεια του χρόνου. Επίσης τοπικές εφημερίδες οι οποίες ανέφεραν τις προτιμήσεις των τουριστών ύστερα από δική τους έρευνα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες. Βιβλία σχετικά με τον τουρισμό από ερευνητές και καθηγητές που ασχολούνται με τον τουρισμό ήταν πολύ βασικά για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Στη συνέχεια έγινε προσπάθεια να προσεγγιστούν τοπικοί φορείς που εμπλέκονται στον τουρισμό: ιδιοκτήτες τουριστικών καταλυμάτων, στελέχη του ΕΟΤ, της νομαρχίας όπως και ο πρόεδρος των ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων του νομού. Σημαντική ήταν και η συμβολή της Περιφέρειας Ιονίων νήσων, που μέσω του εκπροσώπου της παραχώρησε μία συνέντευξη, επισημαίνοντας τα μελλοντικά σχέδια που πρόκειται να γίνουν ύστερα από χρηματοδότηση τόσο του κράτους όσο και από τα κοινοτικά προγράμματα.

Όλοι έδωσαν βάρος στις εναλλακτικές μορφές που πρέπει να αναπτυχθούν στο νησί και στην ανάγκη εύρεσης πόρων για επενδύσεις στην Κέρκυρα. Μεγάλο βάρος δόθηκε στην ανάγκη του να μην εξαρτώνται οι ιδιοκτήτες από τους tour operators, καθώς γίνονται ορισμένα βήματα -που είναι σε αρχικό στάδιο ακόμη-

για να καταφέρουν να στηριχτούν στις δικές τους δυνάμεις. Αυτό θα επιτευχθεί με σκληρή δουλειά και συνεργασία όλων των εμπλεκομένων φορέων στον τουρισμό. Η προσπάθεια της Περιφέρειας Ιονίων νήσων στοχεύει στο να γίνει η Κέρκυρα προορισμός βιώσιμης ανάπτυξης, γεγονός που θα έσωζε τον τουρισμό και θα οδηγούσε σε οικονομική ανάκαμψη. Τέλος, όλοι έδειξαν ενδιαφέρον για να γίνει πραγματικότητα το σχέδιο ανάπτυξης της τουριστικής προβολής σε όλους τους τομείς.

3.2 Αποτελέσματα της έρευνας

Στην γεωγραφική θέση που βρίσκεται η Κέρκυρα ο κορεσμός του τουριστικού προϊόντος γίνεται αντιληπτός με διάφορους τρόπους. Συνοψίζοντας τις απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, περιοχές όπως το κέντρο της Κέρκυρας εμφανίζουν ιδιαίτερο κορεσμό σε αντίθεση με χωριουδάκια στα νότια του νομού.

Σε ότι αφορά τη δυνατότητα βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος μπορούμε να καταλήξουμε ότι αν βελτιωθούν οι υπάρχουσες υποδομές και δημιουργηθούν νέες που θα μπορούν να αναπτύξουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορεί μελλοντικά να έχουμε πολλά οφέλη. Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα πρέπει να γίνει και με την κατάλληλη εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο θα πρέπει να είναι διαθέσιμο ανά πάσα στιγμή χρειαστούν.

Ως προς την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού μας προϊόντος, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν πως αν η Ελλάδα προσφέρει ένα ποιοτικό μοντέλο τουρισμού τότε και η ανταπόκριση από τους ξένους θα είναι ανάλογη με αυτή που επιθυμεί η χώρα μας. Η βελτίωση των υποδομών μας θα μας καταστήσει κυρίαρχους στη μεσόγειο, σε σύγκριση με άλλες γείτονες χώρες.

Η προσπάθεια των επιχειρήσεων τόσο στις παρεχόμενες υπηρεσίες όσο και στα προϊόντα αποτελεί μονόδρομο για να αποκτήσει ο ελληνικός τουρισμός την παλιά του λάμψη που γνώρισε τις προηγούμενες δεκαετίες. Η ανάγκη για βελτίωση των υποδομών είναι μονόδρομος αφού οι tour operator ανακαλύπτουν συνέχεια νέους προορισμούς και δίνουν ελάχιστα χρήματα στους λιγοστούς ανθρώπους που τόλμησαν να επενδύσουν στον τουρισμό, βγάζοντας εκείνοι όλο και περισσότερα χρήματα.

Οι διαθέσιμοι φυσικοί αλλά και τεχνητοί πόροι που διαθέτει μια περιοχή αποτελούν κίνητρο για να το επισκεφθούν οι τουρίστες. Η προσπάθεια για

ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι στόχος των ανθρώπων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Δεδομένου ότι η πορεία του προτύπου του τουρισμού «ήλιος, θάλασσα» έχει πτωτική πορεία, πρέπει να αναπτύξουμε νέες ανταγωνιστικές υπηρεσίες που θα φέρουν τόσο τουρίστες όσο και ανάλογα οικονομικά οφέλη.

Η περιφέρεια Ιονίων νήσων προσπαθώντας να καταστήσει τα νησιά ως προορισμό βιώσιμης ανάπτυξης είναι προφανές ότι έχει αλλάξει γραμμή πλεύσης, αποσκοπώντας σε ένα άλλο κομμάτι της αγοράς που έχει ευαισθησίες αναφορικά με τη φύση, το περιβάλλον και γενικά τους φυσικούς πόρους. Τις γνώσεις που διαθέτουν οι ίδιοι προσπαθούν να τις μεταδώσουν μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης, όπου ο κόσμος πληροφορείται για θέματα όπως η ανακύκλωση, η προστασία και ο σεβασμός στη φύση.

Ο ΕΟΤ από την μεριά του προσανατολίζεται σε νέες αγορές και μέσα από έρευνες που πραγματοποιούν τα στελέχη του γίνεται προσπάθεια να καταγραφούν οι νέες τάσεις και ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Οι μελέτες και οι έρευνες προσπαθούν να διαφωτίσουν εργαζόμενους και επιχειρηματίες στον ιδιωτικό τομέα δίνοντας ιδέες για νέες και βελτιωμένες υπηρεσίες και προϊόντα.

Η Ε.Ε. με τα κοινοτικά προγράμματα LEADER 1 και LEADER 2 δίνει κίνητρα τόσο για επέκταση των επιχειρήσεων όσο και για την δημιουργία νέων, που ανταποκρίνονται στα νέα πρότυπα. Είναι γεγονός ότι η ξένη αγορά καθορίζει τα πρότυπα και τις ανάγκες με την καθοδήγηση που γίνεται είτε μέσα από τον έντυπο τύπο είτε μέσα από την τηλεόραση, που έχει πολύ μεγάλη δύναμη.

Σημείο ταύτισης των συμμετεχόντων στην έρευνα για τις προσοδοφόρες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν είναι η ανάπτυξη μορφών που δίνουν έμφαση στην πολυποικιλότητα του κλίματος του νησιού της Κέρκυρας. Συγκεκριμένα, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που αναφέρθηκαν ήταν ο οικοτουρισμός, ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός, ο αθλητικός και φυσικά μπορούν να αναπτυχθούν και άλλες όπως θαλάσσιος και φυσιολατρικός.

Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε ότι δεν υπάρχει χρονικός προγραμματισμός για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ότι είναι επιτακτική η ανάγκη νέων μορφών τουρισμού, και συγκεκριμένα μέσω των επιχειρηματιών να αναπτυχθεί περαιτέρω ο αθλητικός τουρισμός με την δημιουργία νέων

εγκαταστάσεων, όπως γήπεδα γκολφ και γήπεδα τένις, που θα παρέχουν όλες τις ανέσεις.

Τα αναπτυξιακά προγράμματα, που επιδοτούνται τόσο από τις τοπικές αυτοδιοικήσεις όσο και από κοινοτικά προγράμματα δίνουν τα κίνητρα και την ώθηση που θέλουν οι επιχειρηματίες για να επενδύσουν στον τουρισμό. Σε αυτό που συμφωνούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς είναι ότι τα κεφάλαια δεν είναι αρκετά γι' αυτό και αναγκάζονται συνεχώς είτε να ζητάνε κι άλλα, είτε να ψάχνουν για χορηγούς.

Αυτό που τονίστηκε από όλους είναι ο σχεδιασμός και η καλή συνεργασία που πρέπει να υπάρχει τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Το κράτος, ο ΕΟΤ, οι tour operators, το Υπουργείο Τουρισμού πρέπει να συμφωνούν σε χάραξη κοινής πολιτικής για το καλύτερο δυνατό και ελπιδοφόρο αποτέλεσμα προς όφελος της χώρας μας. Το νεοσύστατο σχετικά Υπουργείο θα πρέπει να έχει το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό που θα ελέγχει αν λειτουργούν σωστά τα πράγματα στις επιχειρήσεις δηλαδή αν πληρούνται οι κανόνες υγιεινής, τα μέτρα ασφαλείας, αν διαθέτουν άδεια και γενικά όλα όσα χρειάζονται για να λειτουργήσει μια επιχείρηση. Ο ντόπιος πληθυσμός με την συμπεριφορά του απέναντι στους τουρίστες είναι άλλος ένας σημαντικός παράγοντας. Θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν μέλη της τοπικής τους κοινωνίας και να μην τους βλέπουν σαν επιταγές και χαρτονομίσματα.

Οι επιπτώσεις από τις εναλλακτικές μορφές τόσο στην κοινωνία όσο και στα οικονομικά αποτελέσματα είναι πολλά. Η ζωή των ανθρώπων θα αλλάξει προς το καλύτερο αφού να ανέβει η ποιότητα ζωής προς το καλύτερο. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε εποχή μη τουριστικής αιχμής θα δώσει οικονομική ανάσα στην κάθε περιοχή.

Ιδιαίτερη προσοχή ως προς την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα πρέπει να δοθεί στη οργάνωση έτσι ώστε να έχουμε ένα καλό τουριστικό προϊόν, αλλά και στην καλύτερη δυνατή διαφήμιση του για την προσέλκυση περισσότερων τουριστών με οικονομική άνεση. Η οργάνωση είναι ένα πρόβλημα που ταλαιπωρεί εδώ και χρόνια την Ελλάδα αφού ασχολούνται άνθρωποι που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο και κάνουν τρομερά λάθη.

Μεγάλο βάρος δόθηκε στην ανεξέλεγκτη ανάπτυξη που θα οδηγήσει σε καταπάτηση του φυσικού πλούτου και την ανισοκατανομή του χρήματος εις βάρος άλλων ανθρώπων. Ένας κακός σχεδιασμός σε συνδυασμό με διαφήμιση σε

λάθος έντυπα μπορεί να καταστρέψει όλο επιχείρημα για άνοιγμα και επέκταση σε άλλες αγορές.

Σε ότι αφορά τους τρόπους προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, αναφέρθηκαν μεταξύ άλλων, διάφορες εκθέσεις, το διαδίκτυο που κερδίζει συνεχώς έδαφος έναντι άλλων μέσων, οι ενέργειες της Τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και μη κυβερνητικών φορέων όπως πολιτιστικοί σύλλογοι. Επίσης, αυτό που τόνισαν οι επιχειρηματίες στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε είναι ότι δε θα έπρεπε να αποσκοπούν στο εύκολο εφήμερο κέρδος αλλά αντίθετα να προσβλέπουν στο μέλλον. Πρόχειρα σχέδια μπορούν να βλάψουν ανεπανόρθωτα τον τουρισμό μας και να αποτελέσουν πολύ κακή διαφήμιση για το μέλλον.

Η προβολή θα πρέπει να είναι συντονισμένη από ένα ή παραπάνω δήμους και να προβάλλεται ως ένα ενιαίο προϊόν που να εγγυάται την καλύτερη δυνατή προώθηση του τόπου προς τα έξω και στη συνέχεια όλης της χώρας γενικά. Μια επιτυχημένη διαφημιστική εκστρατεία φέρνει πολύ περισσότερο κόσμο από ότι η συμμετοχή σε εκθέσεις, υποστήριξαν όσοι ερωτήθηκαν σχετικά με τους τρόπους προσέλκυσης τουριστών στον τόπο μας. Τα αποτελέσματα μιας επιτυχημένης διαφημιστικής εκστρατείας μπορεί να είναι άμεσα αλλά μπορεί να θέλει και τον χρόνο της για να αποδώσει. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να εφησυχάσει τους εμπλεκόμενους φορείς και θα πρέπει να γίνονται πιο υψηλοί στόχοι υλοποιήσιμοι. Μακροπρόθεσμα, η ανάγκη για διαφήμιση δεν θα είναι τόσο έντονη αφού το νησί θα έχει καθιερωθεί στην τουριστική αγορά ως προορισμός όπου εφαρμόζονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ένα υπενθυμητικό μικρής χρονικής διάρκειας μήνυμα θα καλύπτει τυχόν κενά.

Τέλος, σε ερώτηση σχετικά με το πώς μπορούν να γίνουν συντονισμένες κινήσεις ώστε να πωλούνται τα πακέτα διακοπών των εναλλακτικών μορφών σε δελεαστικές τιμές προς το κοινό αλλά να εξασφαλίζει και κέρδος προς τους επιχειρηματίες, η απάντηση ήταν πως απαιτείται χρόνος και υπομονή για να αποδώσει κάτι τέτοιο. Πολλές φορές οι επιχειρηματίες μαζί με την κρατική πρωτοβουλία ακολουθούν και δικές τους μεθόδους προβολής μέσω των διαφημιστικών τους εντύπων και φυσικά μέσα από το διαδίκτυο που θεωρείται πολύ ισχυρό όπλο.

Πολλές φορές οι απαντήσεις ήταν διαφορετικές μεταξύ των φορέων που ερωτήθηκαν όπως για το αν έχουν αποδώσει συνεργασίες με tour operators, αφού

σε ορισμένες περιοχές θεωρούνται ευεργέτες και σε άλλες -τις περισσότερες- εκμεταλλευτές που κοιτάζουν να βγάλουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα. Συνήθως επιχειρηματίες που δεν είναι γνώστες του αντικειμένου απλώς επένδυσαν κάποια κεφάλαιο στον τουρισμό είναι περισσότερο θύματα της άγνοιας τους.

Σύμφωνα με τα όσα παρουσιάστηκαν παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα πως οι εμπλεκόμενοι φορείς είτε δημοσίου είτε ιδιωτικού κινήτρου πρέπει να συνεργαστούν για να τα καταφέρουν καλύτερα απέναντι στον σκληρό ανταγωνισμό. Οι ντόπιοι με την φιλοξενία τους και την ανοιχτή καρδιά τους έχουν βοηθήσει ώστε να θεωρούμαστε παγκοσμίως ο πιο φιλόξενος λαός. Επειδή ο Έλληνας έχει υπάρξει μετανάστης δεν είναι ρατσιστής και φέρεται στους ξένους πιο καλά από ότι στους Έλληνες τουρίστες. Σε όλες τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί αυτό είναι το πρώτο παράπονο των Ελλήνων όταν πηγαίνουν διακοπές εντός της Ελλάδας.

Τελικά, τα αποτελέσματα της έρευνας σε γενικές γραμμές βγάζουν θετικά συμπεράσματα. Αν αποφευχθούν κάποια λάθη του παρελθόντος και σε συνδυασμό με τις χρηματοδοτήσεις, η μελλοντική κατάσταση είναι πιο ελπιδοφόρα και αισιόδοξη για όλους τους φορείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στόχος αυτής της έρευνας ήταν να παρουσιάσει τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Κέρκυρα τη σημερινή απαιτητική εποχή. Το νησί έχει όλες τις δυνατότητες για να αναπτύξει αυτό το είδος τουρισμού. Κάθε χωριό έχει τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά που του επιτρέπουν να ελπίζει σε κάτι καλύτερο με την επένδυση στον τουρισμό. Η υπάρχουσα υποδομή σε συνδυασμό με το μελλοντικό σχεδιασμό προσπαθεί να διασφαλίσει τόσο την ανάπτυξη όσο και την προστασία του περιβάλλοντος για να μην γίνουν καταπατήσεις και καταστροφές που θα φέρουν ανεπιθύμητο αποτέλεσμα.

Ο πολιτιστικός όπως και ο θρησκευτικός τουρισμός μπορούν να εφαρμοστούν στην Κέρκυρα χωρίς να χρειάζονται ιδιαίτερες βελτιώσεις αφού έχουν φροντίσει τόσο οι φορείς όσο και οι κάτοικοι να είναι ήδη σε ένα πολύ καλό σημείο. Φυσικά μία καλή διαφήμιση που θα αναδείκνυε τις παραδόσεις όπως και τις εκκλησίες και τα μοναστήρια θα έφερνε ακόμη περισσότερους τουρίστες όχι μόνο από την Ελλάδα αλλά και από το εξωτερικό.

Βελτιώσεις και μέτρα πρέπει να παρθούν ώστε η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού να είναι πιο ανταγωνιστική. Η κατασκευή γηπέδων γκολφ, τένις και γενικά αθλητικής υποδομής με διεθνή πρότυπα μπορεί να εξασφαλίσει τουρισμό σε περίοδο μη τουριστικής αιχμής, όπως το να γίνονται προετοιμασίες ομάδων κατά την διάρκεια του χειμώνα αφού το κλίμα μας ευνοεί τους αθλητές.

Ο οικοτουρισμός είναι σε ένα αρχικό στάδιο και εκεί μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα. Η χάραξη μονοπατιών και δρόμων, τόσο για πεζοπορίες όσο και διαδρομές που μπορούν να γίνουν με ποδήλατα είναι κάποιες λύσεις που μπορούν να γίνουν χωρίς να ξοδευτούν τρομακτικά υπερβολικά ποσά. Από και πέρα τα χωριουδάκια της Κέρκυρας είναι έτσι χτισμένα που δίνουν την δυνατότητα στον επισκέπτη να τα γνωρίσει χωρίς να κουραστεί ιδιαίτερα. Τα μικρά στενά, οι δρομίσκοι κρύβουν μικρές πλατείες που παίζουν ανέμελα παιδιά και τα τοπικά παραδοσιακά καφενεία να κουβεντιάζουν οι μεγαλύτεροι. Η ομιλία είναι λίγο περίεργη αφού οι Κερκυραίοι έχουν την βενετσιάνικη προφορά και νομίζει κάποιος πως τραγουδάνε παρά μιλάνε. Στο κέντρο της Κέρκυρας βέβαια οι άνθρωποι δεν μιλούν έντονα όπως στα χωριά.

Η συνεργασία, η οργάνωση και οι συντονισμένες κινήσεις των φορέων μπορούν να αποδώσουν αποτελέσματα. Οι επιχειρηματίες έχοντας μάθει από τα λάθη του παρελθόντος αποβλέπουν όχι στο εφήμερο, εύκολο χρήμα αλλά μακροπρόθεσμα, που οι απολαβές θα είναι και καλύτερες. Οι εναλλακτικές μορφές θα φέρουν την Κέρκυρα ανάμεσα στις πρώτες προτιμήσεις των τουριστών οι οποίοι έχουν οικονομική επιφάνεια, και το νησί θα πάρει την χαμένη του αίγλη που είχε στο παρελθόν, πολύ πριν εμφανιστούν οι tour operators.

Από την άλλη το κράτος σχεδιάζει πιο σωστά το πλάνο προώθησης του ελληνικού τουρισμού και τα αποτελέσματα αρχίζουν και φαίνονται. Ύστερα από την προβολή που έλαβε η Ελλάδα με την επιτυχημένη διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων οι τουρίστες επιστρέφουν στην Ελλάδα για διακοπές. Τα μέτρα ασφαλείας ήταν πολύ υψηλά και έκαναν και τον πιο δύσπιστο επισκέπτη να νιώθει ασφαλής. Τα πλήγματα που δέχθηκαν η γειτονική μας Τουρκία, η Αίγυπτος όπως και η Ισπανία συντέλεσαν επίσης στο να δεχτεί η Ελλάδα τους τουρίστες που προορίζονταν σε εκείνα τα μέρη. Αυτό που φοβούνται είναι μήπως συμβεί κάτι ανάλογο και σε εμάς και τότε το πλήγμα στον τουρισμό μας θα είναι πολύ μεγάλο. Αεροδρόμια, λιμάνια και όλες οι πύλες εισόδου ελέγχονται εξονυχιστικά για να αποτραπεί ένα δυσάρεστο γεγονός.

Τα μέτρα ασφαλείας είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για κάποιον που θέλει να επισκεφθεί έναν τουριστικό προορισμό. Επιπλέον, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι το επίπεδο των υπηρεσιών που προσφέρονται στην χώρα υποδοχής τουριστών. Όσο δεν προχωρούμε άμεσα σε μέτρα για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της υποδομής, τόσο θα ελαττώνεται και η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Αυτό που θα πρέπει να αντιληφθούμε είναι ότι τουρισμός δεν είναι μόνο τα ξενοδοχεία και οι χώροι εστίασης αλλά ένα σύνθετο πλέγμα προϊόντων και υπηρεσιών που πρέπει να δένουν αρμονικά και να δίνουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Από τη στιγμή που κάποιος θα φύγει από τον τόπο κατοικίας του μέχρι την στιγμή που θα επιστρέψει θεωρείται τουρίστας.

Κάποιες προτάσεις που θα μπορούσαν να γίνουν είναι:

1. Βελτίωση όλων των μεθοριακών σταθμών εισόδου στην χώρα, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των αεροδρομίων και λιμανιών της χώρας.

2. Αναβάθμιση των μεταφορών σε όλα τα επίπεδα: πλοία, λεωφορεία, (τουριστικά, αστικά, υπεραστικά) σιδηρόδρομοι, ταξί, ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα-μηχανές.
3. Εκσυγχρονισμός των έργων γενικής υποδομής και ανάπτυξή τους στις περιοχές που παρουσιάζουν ελλείψεις: ύδρευση, αποχέτευση, τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, οδικό δίκτυο κλπ.
4. Προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο αποτελεί την ψυχή του τουριστικού προϊόντος και δεν αντέχει περαιτέρω υποβάθμιση και εκμετάλλευση.
5. Εκπαίδευση-κατάρτιση των ανθρώπων που απασχολούνται στον τουρισμό. Η στελέχωση του τουρισμού από τα κατάλληλα εκπαιδευμένα άτομα κρίνει το επίπεδο προσφοράς των τουριστικών υπηρεσιών. (Σωτηριάδης, 1994)

Η εφαρμογή αν όχι όλων αυτών των προτάσεων, αν όχι άμεσα, μακροπρόθεσμα θα βοηθήσει πολύ τον τουρισμό να βρει την λάμψη που του ανήκει. Οι εφαρμογές πάνω στην αειφορική ανάπτυξη θα βοηθήσουν την οικονομία μας να ανακάμψει και να γίνει πιο ισχυρή.

Τέλος, η εικόνα του κερκυραϊκού τουρισμού μπορεί να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο αν το πιστέψουν οι ίδιοι οι κάτοικοι και φέρονται με ευγένεια σε όλους τους επισκέπτες του νησιού κάνοντας τους να νιώθουν μέλη της κοινωνίας τους. Το χαμόγελο που βρίσκεται πάντα στο πρόσωπο των Κερκυραίων δίνει την αίσθηση μιας φιλόξενης πόλης που καλεί τον επισκέπτη να την εξερευνήσει από το βορρά ως το νοτιότερο άκρο της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαρβαρέσος Στέλιος (2000): Τουρισμός- Έννοιες- Μεγέθη- Δομές
Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
2. Ηγουμενάκης Κ., Κραβαρίτης Ν., Λύτρας Π. (1998): Εισαγωγή στον
τουρισμό, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks
3. Ρίγγας Χρήστος (2003): Αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού
ΤΕΙ Κρήτης.
4. Κομίλης Π. και Βαγιονής Ν. (1999): Τουριστικός σχεδιασμός:
Μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
5. Τσαλουχίδης Γιάννης (1986): Αναπτυξιακός τουρισμός, Αθήνα:
Εκδόσεις Προπομπός.
6. Κοκκώσης Χ. και Τσάρτας Π. (2001): Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη
και περιβάλλον, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
7. Κομίλης Παναγιώτης (2001): Οικοτουρισμός, Αθήνα: Εκδόσεις
Προπομπός.
8. Σωτηριάδης Μάριος (1994): Τουριστική Πολιτική, Αθήνα: Εκδόσεις
Interbooks
9. Πατσουράτης Βασίλειος (2004): Η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού
τουριστικού προϊόντος, Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και
Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π.) Εκδοτική Παραγωγή Επτάλοφος
10. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κέρκυρας, Εναλλακτικές μορφές
τουρισμού στο νησί της Κέρκυρας, Α' Έκδοση, σελ. 76-102
11. Κλήμης Κάρολος (1991): Ιστορία νήσου Κέρκυρας, Εκδόσεις
Κέρκυρα
12. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (2003): Μελέτη Τουριστικής
ανάπτυξης Ιονίων νήσων 2000-2006
13. Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (2002): Τα Ιόνια νησιά ως προορισμός
βιώσιμης ανάπτυξης, Κέρκυρα.
14. Κερκυραϊκός Οργανισμός Τουρισμού (2005): Μελέτη για την
ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, Κέρκυρα
15. Εφημερίδα "ΤΟ ΒΗΜΑ" Άρθρο του Γιώργου Ρωμαίου 25/9/2003

16. Περιοδικό “ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ” Άρθρο του Νίκου
Παπαδόπουλου 20/8/2005

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άρθρο τουριστικής εκπαίδευσης, Ιούλιος 2005
[http:// www.traveldailynews.gr](http://www.traveldailynews.gr)
- Άρθρο για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στα Ιόνια νησιά
[http:// www.ionianislands.gr](http://www.ionianislands.gr)